
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

ERGENLERİN SOSYAL MEDYA TUTUMLARI İLE ÖZGÜVEN DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Nilgün Tuğba Uygar

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MART, 2025

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren bir (1) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Nilgün Tuğba

Soyadı : Uygar

Bölümü : Çocuk Gelişimi ve Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Ergenlerin Sosyal Medya Tutumları ile Özgüven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İngilizce Adı : An Investigation of The Relationship Between Adolescents' Social Media Attitudes And Self- Confidence Levels

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğim ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Nilgün Tuğba Uygar

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Nilgün Tuğba UYGAR tarafından hazırlanan "Ergenlerin Sosyal Medya Tutumları ile Özgüven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Aysel TÜFEKCİ
(Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi) ……

Başkan: Prof. Dr. Ayşe Dilek ÖĞRETİR ÖZÇELİK
(Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi) ……

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Nuray ÖZTÜRK
(Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi) ……

Tez Savunma Tarihi: 13/02/2025

Bu tezin Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü ……

TEŞEKKÜR

Araştırmamın yürütülmesinde, bu zorlu yolda, bana kolaylık sağlayan, desteklerini esirgemeyen sevgili danışman hocam Doç. Dr. Aysel TÜFEKCİ'ye, tez çalışmam sürecinde sundukları değerli katkıları için jüri üyeleri Prof. Dr. Ayşe Dilek ÖĞRETİR ÖZÇELİK ve Dr. Öğretim Üyesi Nuray ÖZTÜRK hocalarıma, bana her zorlandığımda moral ve motivasyon sağlayan sevgili eşim Mahmut UYGAR'a teşekkür ederim.

ERGENLERİN SOSYAL MEDYA TUTUMLARI İLE ÖZGÜVEN DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Nilgün Tuğba Uygar

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mart 2025

ÖZ

Bu araştırma lise öğrencilerinin sosyal medya tutumları ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın verileri "Kişisel Bilgi Formu", "Sosyal Medya Ölçeği" ve "Özgüven Ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında, İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde MEB'e bağlı ve özel ortaöğretim okulları arasından tesadüfî örnekleme yöntemiyle seçilen ve toplam 11 okulda öğrenim gören 484 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, Sosyal Medya Tutum Ölçeği toplam puanlarında yaş ve anne baba öğrenim düzeyine; ölçeğin Sosyal Yetkinlik alt boyut puanlarında yaş, okul türü, anne baba öğrenim düzeyi ve doğum sırasına; ölçeğin Paylaşım İhtiyacı alt boyut puanlarında yaş, okul türü, anne baba öğrenim düzeyi ve doğum sırası, kardeş sayısı ve sosyal medya tercihine; ölçeğin Öğretmenlerle İlişki alt boyut puanlarında cinsiyet, yaş, sınıf, anne baba öğrenim düzeyi ve kardeş sayısına; ölçeğin Sosyal İzolasyon alt boyut puanlarında ise yaş, sınıf, anne baba öğrenim düzeyi ve sosyal medya tercihine göre anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin Özgüven Ölçeği toplam ve İç Özgüven alt boyut puanlarında yaş, okul türü, anne baba öğrenim düzeyi ve sosyal medya tercihine; ölçeğin Dış Özgüven alt boyut puanlarında ise okul türü, anne baba öğrenim düzeyi ve sosyal medya tercihine göre farklılıklar tespit edilmiştir. Son olarak, yapılan Pearson Korelâsyon Analizine göre Sosyal Medya Tutum Ölçeğinin yalnızca Sosyal İzolasyon alt boyut puanları ile Özgüven Ölçeği ve alt boyut puanları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Ergenler, sosyal medya, sosyal medya tutumları, özgüven Sayfa Adedi : xiv + 90
Danışman : Doç. Dr. Aysel TÜFEKCİ

AN INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ADOLESCENTS SOCİAL MEDIA ATTITUDES AND SELF-CONFIDENCE LEVELS
(M. S. Thesis)

Nilgün Tuğba Uygar

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

March 2025

ABSTRACT

This research was conducted to examine the relationship between high school students' social media attitudes and self-confidence levels. The research is in the relational screening model. The data of the research were collected using the "Personal Information Form", "Social Media Scale" and "Self-Confidence Scale". The sample of the research consists of 484 high school students who were selected from among the private and affiliated secondary schools of the Ministry of National Education in the Küçükçekmece district of Istanbul province through random sampling method in the 2023-2024 academic year. As a result of the research, the total scores of the Social Media Attitude Scale were dependent on age and parents' education level; the scores of the Social Competence sub-dimension of the scale were dependent on age, school type, parents' education level and birth order; the scores of the Need for Sharing sub-dimension of the scale were dependent on age, school type, parents' education level and birth order, number of siblings and social media preference; the scores of the Relationship with Teachers sub-dimension of the scale were dependent on gender, age, grade, parents' education level and number of siblings. It was found that there were significant differences in the Social Isolation sub-dimension scores of the scale according to age, grade, parents' level of education and social media preference. Differences were found in the students' Self-Confidence Scale total and Internal Self-Confidence sub-dimension scores according to age, school type, parents' level of education and social media preference; and in the External Self-Confidence sub- dimension scores of the scale according to school type, parents' level of education and social media preference. Finally, according to the Pearson Correlation Analysis, it was determined that there was a positive low-level relationship only between the Social Isolation sub-dimension scores of the Social Media Attitude Scale and the Self-Confidence Scale and sub-dimension scores.

Keywords : Adolescents, social media, social media attitudes, self-confidence
PageNumber : xiv+ 90
Supervisor : Doç. Dr. Aysel TÜFEKCİ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU ..... **i**

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ..... **ii**

JÜRİ ONAY SAYFASI ..... **iii**

TEŞEKKÜR ..... **iv**

ÖZ ..... **v**

ABSTRACT ..... **vi**

İÇİNDEKİLER ..... **viii**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xii**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xiv**

BÖLÜM I **1**

GİRİŞ **1**

Problem Durumu **1**

Araştırmanın Amacı **2**

Araştırmanın Önemi **3**

Araştırmanın Varsayımları **3**

Araştırmanın Sınırlılıkları **4**

Tanımlar **4**

BÖLÜM II **5**

KAVRAMSAL ÇERÇEVE **5**

Ergenlik **5**

Ergenliğin Tanımı **8**

Ergenliğin Gelişimsel Dönemleri **9**

Ergenliğin Gelişimsel Özellikleri **9**

Sosyal Medya **10**

Sosyal Medya Tutumlarının Tanımı ve Kapsamı **10**

Sosyal Medya Araçları **11**

Sosyal Medya Tutumlarını Etkileyen Faktörler **12**

Sosyal Medya Tutumlarının Etkileri **13**

Sosyal Medya Tutumlarının Önemi **16**

Ergenlerde Sosyal Medya Tutumları **17**

Sosyal Medya Tutumları ile İlgili Çalışmalar **18**

Özgüven **21**

Özgüvenin Oluşum Süreci **22**

Özgüveni Etkileyen Faktörler **23**

Özgüvenle İlgili Süreçler **23**

Ergenlerde Özgüvenin Etkileri **24**

Özgüven ile İlgili Araştırmalar **26**

Ergenlerde Özgüven ve Sosyal Medya Tutumları İlişkisi **29**

Ergenlerde Özgüven Düzeyleri ve Sosyal Medya Tutumları İlişkisi ile İlgili Araştırmalar **30**

BÖLÜM III **33**

YÖNTEM **33**

Araştırmanın Modeli **33**

Evren ve Örneklem **33**

Veri Toplama Araçları **35**

Kişisel Bilgi Formu **36**

Sosyal Medya Tutum Ölçeği **36**

Özgüven Ölçeği **37**

Verilerin Toplanması **38**

Verilerin Analizi **38**

BÖLÜM IV **40**

BULGULAR **40**

Sosyal Medya Tutumlarına İlişkin Bulgular **40**

Özgüven Düzeyine İlişkin Bulgular **53**

Sosyal Medya Tutumları ve Özgüven Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular **63**

BÖLÜM V **64**

TARTIŞMA **64**

Sosyal Medya Tutumları ve Özgüven Düzeyi Arasındaki İlişki **64**

Demografik Değişkenlerin Etkisi **65**

Sosyal Medya ve Özgüven **66**

BÖLÜM VI **68**

SONUÇ VE ÖNERİLER **68**

Sonuç **68**

Yaş Faktörünün Etkisi **68**

Sınıf Düzeyine Göre Farklılıklar **69**

Okul Türüne Göre Farklılıklar **69**

Ebeveyn Eğitim Düzeyi ve Sosyal Medya Kullanımı Arasındaki İlişki **70**

Sosyal Medya Tercihleri ve Sosyal İzolasyon **70**

Öneriler **70**

Eğitim Politikalarına Yönelik Öneriler **71**

Okul Yönetimleri ve Öğretmenlere Yönelik Öneriler **71**

Ailelere Yönelik Öneriler **71**

Öğrencilere Yönelik Öneriler **72**

Araştırmacılara Yönelik Öneriler **72**

KAYNAKLAR **74**

EKLER **82**

EK 1. Kişisel Bilgi Formu **83**

EK 2. Sosyal Medya Tutum Ölçeği **85**

EK 3. Özgüven Ölçeği **86**

EK 4. Sosyal Medya Tutum ÖlçeğiİzinBelgesi **87**

EK 5. Özgüven ÖlçeğiİzinBelgesi **88**

EK 6. Araştırma Etik Kurul Onay Belgesi **89**

EK 7. MEB İzin Belgesi **90**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Sosyal Medyanın Geleneksel Medyadan Ayrılan Yönleri* 13

Tablo 2. *Yüksek ve Düşük Özgüven Göstergeleri* 25

Tablo 3. *Sosyal Medya Bağımlılığı ve Etkileri* 30

Tablo 4. *Örneklem Büyüklüğü Belirleme Hata Payı Hesaplama* 34

Tablo 5. *Demografik Değişkenlerin Dağılımları* 34

Tablo 6. *Sosyal Medya Ölçeği İçin Cronbach Alfa Değerleri* 37

Tablo 7. *Özgüven Ölçeği İçin Cronbach Alfa Değerleri* 37

Tablo 8. *Sosyal Medya Ölçeğinin Normallik Test Sonuçları* 38

Tablo 9. *Özgüven Ölçeğinin Normallik Test Sonuçları* 39

Tablo 10. *Sosyal Medya Ölçeği İçin Betimsel İstatistikler* 40

Tablo 11. *Cinsiyet ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Mann-Whitney-U analizi.* 42

Tablo 12. *Yaş ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi* 43

Tablo 13. *Sınıf ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi* 44

Tablo 14. *Okul ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi* 45

Tablo 15. *Anne Öğrenim Düzeyi ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Kruskal-Wallis Analizi* 48

Tablo 16. *Baba Öğrenim Düzeyi ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal- Wallis Analizi* 49

Tablo 17. *Doğum sırası ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi* 50

Tablo 18. *Kardeş Sayısı ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi* 51

Tablo 19. *Sosyal Medya Tercihi ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal- Wallis Analizi* 52

Tablo 20. *Özgüven Ölçeği İçin Betimsel İstatistikler* 53

Tablo 21. *Cinsiyet ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Bağımsız Örnekler t / Mann-Whitney-U Analizi* 54

Tablo 22. *Yaş ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi* 55

Tablo 23. *Sınıf ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi* 56

Tablo 24. *Okul ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi* 57

Tablo 25. *Anne öğrenim düzeyi ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi* 58

Tablo 26. *Baba Öğrenim Düzeyi ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi* 59

Tablo 27. *Doğum Sırası ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal- Wallis Analizi* 60

Tablo 28. *Kardeş Sayısı ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal- Wallis Analizi* 61

Tablo 29. *Sosyal Ağ ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi* 62

Tablo 30. *Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Pearson Korelasyon Analizi* 63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Düzenli internet kullanan çocukların internet kullanım amaçları. 16

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar hakkında bilgiler yer almaktadır.

Problem Durumu

Teknolojinin hızla gelişmesi ve sosyal medyanın gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmesi, insan hayatında önemli değişimlere yol açmaktadır. Bu değişimlerin sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik boyutları bulunmaktadır. Bu çalışmada, psikolojik boyutlara odaklanılarak sosyal medya tutumlarının ergenlerin özgüven düzeyleri üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Sosyal medya, insanlar tarafından yalnızca iletişim kurmak amacıyla kullanılmamakta; bilgi edinme, alışveriş yapma, oyun oynama, satış yapma gibi pek çok farklı amaçla kullanılmaktadır (Türker ve Dilmaç, 2019, s. 59). Bu durum, sosyal medyanın gündelik yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesine neden olmuştur. Bir yandan zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın pek çok işlemin yapılmasına olanak tanıyan sosyal medya, diğer yandan aşırı kullanıma bağlı olarak bağımlılık örneklerini ortaya çıkarmaktadır. Ergen bireylerde sosyal medyanın yoğun kullanımının özgüven üzerindeki etkileri de bu süreçle ilişkilidir ve çalışmada değerlendirilmektedir.

İnsan hayatının her aşamasında sosyal medyanın kullanılması, sosyal medyanın etkilerini önemli bir araştırma konusu haline getirmektedir. Sosyal medyanın giderek daha popüler hale gelmesi, etki alanının genişlemesine neden olmaktadır. Çocukların ve ergenlerin gelişiminde sosyal medyanın üstlendiği roller, kısa ve uzun vadeli etkileriyle birlikte

araştırılması gereken bir konudur (Özyazıcı ve Emre, 2022, s. 878). Bu çalışmada, bu inceleme ergenlerin özgüven düzeyleri açısından ele alınmaktadır.

Ergenlik dönemi, bireyin gelişiminin hızlı bir şekilde devam ettiği kritik bir dönemdir (Valkenburg, 2021, s. 1). Bu nedenle, ergenlik döneminin önemi büyüktür. Sosyal medya kullanımının ergen bireylerde yaygın şekilde görülmesi, ergenlerin sosyal medyadan etkilenme düzeyinin yüksek olmasına neden olmaktadır. Psikolojik açıdan etkilerin ayrı bir öneme sahip olması, özgüven üzerindeki etkilerin de bu kapsamda değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Yetişkin bireylere oranla internet ve sosyal medya kullanım düzeyleri daha yüksek olan ergenler, bu duruma bağlı olarak çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Uyku kalitesinin düşmesi, yeme bozukluğu gibi fiziksel sorunların yanı sıra, benlik saygısının düşmesi, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik sorunlar da görülmektedir (Güney ve Taştepe, 2020, s. 184). Tüm bu faktörler, ergenlerde sosyal medya kullanımının önemini artırmaktadır.

Sosyal medya tutumu ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişki ve ergenlik döneminde özgüvenin kişilik oluşumuna etkisi (Ünal, 2015, s. 114) göz önünde bulundurularak, bu araştırmada, ergenlerin sosyal medya tutumları ile özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, ergenlerde sosyal medya tutumları ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Çalışmaya katılan ergenlerin;

1. Sosyal medya tutum düzeyleri nasıldır?
2. Sosyal medya tutum düzeyleri, ergenlerin cinsiyet, yaş, sınıf, okul türü, anne ve baba öğrenim düzeyi, doğum sırası ve kardeş sayısı ile sosyal medya tercihi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Özgüven düzeyleri nasıldır?
4. Özgüven düzeyleri, ergenlerin cinsiyet, yaş, sınıf, okul türü, anne ve baba öğrenim düzeyi, doğum sırası ve kardeş sayısı ile sosyal medya tercihi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

5. Sosyal medya tutum düzeyleri ile özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Sosyal medya, 21. yüzyıl başlarında ortaya çıkmış ve hızlı bir şekilde insanların, özellikle de gençlerin hayatında önemli bir yer işgal etmiştir. İnsanlar zamanlarının kayda değer bir kısmını sosyal medyada geçirmektedirler. Sosyal medya kullanım yaşı erken çocukluk dönemine kadar inmiştir, buna bağlı olarak, sosyal medya kullanımının çocuk ve gençlerin gelişimi üzerinde etkilerinin olması kaçınılmazdır. Araştırmalar sosyal medya kullanımının ergenlerin sosyal ilişkiler kurma ve kendilerini ifade etme becerileri üzerindeki olumlu etkisi nedeniyle özgüven düzeylerinde artışa yol açarken, edinebilecekleri kimi olumsuz deneyimler nedeniyle de özgüven kaybına yol açabileceğine işaret etmektedir.

Sosyal medya kullanım düzeyi ergenler arasında oldukça yüksektir. Ergenler, sosyal medyayı ilişkiler kurma, dünyayla bağlantı halinde olma, bilgi edinme ve paylaşma gibi pek çok farklı amaçla kullanmaktadırlar. Ergenlerin sosyal medya kullanım düzeylerinin yüksek olması, olası risk faktörlerine de daha fazla maruz kalabileceklerini düşündürmektedir. Sosyal medyanın yoğun kullanımına paralel olarak farklı yaş gruplarından insanlarda sosyal, fiziksel ve ruhsal sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, uyku kalitesinin düşmesi, yeme bozukluğu gibi fiziksel sorunların yanı sıra, düşük benlik saygısı, depresyon ve kaygı bozukluğu gibi ruhsal sorunlar da görülebilmektedir. Yetişkinlere oranla ergenlerin internet ve sosyal medya kullanım düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle, bu grubun olası risklere de daha açık olabilecekleri düşünülmektedir.

Alan taraması sonucunda sosyal medya ve özgüven ile ilgili çalışmalara rastlansa da birebir konuyu işleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Dolayısıyla araştırma, ergenlerde sosyal medya tutumlarının özgüven düzeyleri ile ilişkisinin ortaya konması, farkındalık geliştirme, sağlıklı sosyal medya kullanımına teşvik etme ve ilgili alan yazına katkı sağlama açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Varsayımları

Çalışmaya katılan öğrencilerin ölçme araçlarındaki sorulara içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; Sosyal Medya Tutum Ölçeği, Özgüven Ölçeği ve Kişisel Bilgi formundan elde edilen veriler ile sınırlıdır. Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim okullarında eğitim gören 14-18 yaş arasındaki ergen bireylerden toplanan verilerle sınırlıdır.

Tanımlar

Ergenlik: Çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde, bireyin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden hızlı bir değişim ve gelişim gösterdiği, yeni roller ve sorumluluklar üstlendiği bir süreçtir." (Yavuzer, 2019, s. 12).

Özgüven: Özgüven kavramı, bireyin kendisini değerli hissetmesine ilişkin yargısıdır (Bandura, 1997).

Sosyal Medya: İnsanların fikirlerini, görüşlerini, deneyimlerini, perspektiflerini çeşitli mesaj ya da görüntüler ile paylaşmak ve birbirleriyle iletişim halinde bulunmak için kullandıkları online platformlardır (Eraslan, 2018, s.12).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ergenlik, sosyal medya ve özgüven konuları ile ilgili tanımlara ve araştırmalara yer verilmiştir.

Ergenlik

Ergenlik dönemi, bireylerin kimlik oluşturma, sosyal ilişkiler geliştirme ve bağımsızlık kazanma sürecini kapsayan kritik bir evredir (Erikson, 1968). Bu dönemde dijital medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte sosyal medya, ergenlerin günlük yaşantılarını önemli ölçüde şekillendiren bir unsur haline gelmiştir. Sosyal medya aracılığıyla ergenler, kendilerini ifade etme, toplumsal etkileşimde bulunma ve bireysel kimliklerini oluşturma fırsatı yakalamaktadır (Katırcı ve Bulut, 2024).

Sosyal medya, 21. yüzyılın en etkili iletişim araçlarından biri olarak bireylerin sosyal etkileşimlerini, bilgi edinme biçimlerini ve hatta kimlik inşası süreçlerini kökten dönüştürmüştür (Kaplan ve Haenlein, 2010). İnternet tabanlı bu platformlar, özellikle Z kuşağı ve Alfa kuşağı için sosyalleşmenin ana mecrası haline gelirken (Prensky, 2001), aynı zamanda dijital çağın paradoksal etkilerini de beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte medya kullanımı, özellikle ergenler arasında önemli bir yer edinmiştir. Yapılan araştırmalar, 8-18 yaş arası çocukların günde ortalama 7-8 saat medya içeriklerine maruz kaldığını göstermektedir (Roberts, Henriksen ve Foehr, 2009). Bu süreçte medya kullanımı genellikle çoklu görev biçiminde gerçekleşmektedir; örneğin, ergenler hem televizyon izleyip hem arkadaşlarıyla mesajlaşmakta ya da müzik dinlerken sosyal medyada vakit geçirebilmektedir (Roberts ve Foehr, 2008). Ancak, bu çoklu görev

durumu, öğrenme verimliliğini azaltabilmekte ve dikkat süresinin düşmesine neden olabilmektedir.

Televizyon ve video oyunları gibi medya araçları, ergenlik döneminin başlarında büyük bir ilgi görürken, ilerleyen yaşlarda azalma eğilimi göstermektedir (Roberts, Henriksen ve Foehr, 2009). Bunun yerine, müzik dinleme ve bilgisayar kullanımı gibi etkinliklere daha fazla vakit ayrıldığı gözlemlenmiştir. İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte, ergenler arasında çevrimiçi sosyal ağlara da katılım oranı artmıştır. Farklı sosyo-ekonomik gruplardan gelen ergenler arasında internet kullanım alışkanlıkları farklılık gösterse de, genel olarak gençler interneti sosyal bağlantılar kurmak, ödevlerini yapmak ve eğlence amacıyla kullanmaktadır (Shek, Tang ve Lo, 2008; Subrahmanyam ve Greenfield, 2008). Singapur'da yapılan bir çalışmada, ergenlerin %17'sinin günde beş saatten fazla internet kullandığı tespit edilmiştir (Mythily, Qui ve Winslow, 2008).

Yapılan araştırmalar, gençlerin çevrimiçi ortamda kendilerini yüz yüze iletişimde olduğundan daha rahat ifade ettiklerini göstermektedir. Erkeklerin internet ortamında kendilerini daha özgür hissettikleri, buna karşın kızların yüz yüze iletişimde daha rahat olduğu belirlenmiştir (Schouten, Valkenburg ve Peter, 2007). Bu durum, 13-14 yaşlarında internet kullanımına uyum sağlayan ergenlerin, ilerleyen yaşlarında sosyal medya platformlarına daha yatkın hale geldiklerini ortaya koymaktadır (Valkenburg ve Peter, 2009). Ancak, internet kullanımının kontrolsüz bir şekilde artması bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Amerika'da yapılan bir araştırmada, 10-17 yaş aralığındaki ergenlerin %42'sinin istemeden pornografik içeriklere maruz kaldığı ve %66'sının bu durumdan rahatsızlık duyduğu belirlenmiştir (Wolak, Mitchell ve Finkelhor, 2007). Ayrıca, internet üzerinden taciz edilme ve sanal zorbalık vakalarında da önemli artışlar gözlemlenmektedir (Subrahmanyam ve Greenfield, 2008).

Ergenler, sosyal medya platformlarında kendi paylaşımlarının özel olduğunu düşünse de bu bilgilerin ebeveynler, okul personeli ya da işverenler tarafından kolayca erişilebilir olduğu unutulmamalıdır. Özellikle, gençlerin internet bağımlılığına karşı ebeveynlerin bilinçli olması gerekmektedir. Kornblum (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, bir annenin 15 yaşındaki kızının MySpace platformuna bağımlılığını fark edip kısıtlama getirmesi, internet kullanımının düzenlenmesi gerektiğine dair önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Sosyal medyanın olumlu etkileri arasında ise bilgiye erişimde demokratikleşme (Boyd, 2014), sosyal destek ağlarının küresel ölçekte genişlemesi (Ellison vd., 2007) ve marjinal

grupların temsil imkânı bulması (Jenkins, 2006) sayılabilir. Ancak, platformların algoritmik yapıları, kullanıcıları "yankı odalarına" hapsederek bilgi kutuplaşmasını derinleştirmekte (Pariser, 2011), siber zorbalık ve dijital mahremiyet ihlalleri ise özellikle ergenlerin psikolojik sağlamlığını tehdit etmektedir (Kowalski vd., 2014; Türküm, 2018). Bu ikilem, sosyal medyanın ergenlik gibi kritik bir gelişimsel dönemdeki etkilerinin multidisipliner bir perspektifle ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda sosyal medya, ergenlerin bilişsel ve sosyal gelişimlerini destekleyen önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Yapılan araştırmalar, sosyal medyanın çeşitli olumlu etkilerini ortaya koymaktadır. Bu etkiler arasında eğitimsel destek, kimlik gelişimi ve psikolojik destek de öne çıkmaktadır.

Eğitimsel destek bağlamında, ergenler sosyal medya platformlarını akademik bilgiye erişim sağlamak, grup çalışmalarına katılmak ve ders materyallerine ulaşmak amacıyla kullanabilmektedir (Boyd, 2008; O'Keeffe ve Clarke-Pearson, 2011). Sosyal medya, ergenlere öğrenme süreçlerinde önemli bir kolaylık sağlamakta ve işbirlikçi öğrenme ortamlarına zemin hazırlamaktadır.

Kimlik gelişimi açısından ise ergenler, farklı sosyal gruplarla etkileşimde bulunarak kendi kimliklerini oluşturma sürecine katkı sağlamaktadır (Tartari, 2015). Sosyal medya, ergenlere farklı dünya görüşleri ve yaşam tarzlarıyla tanışma fırsatı sunarak kimliklerini keşfetmelerine yardımcı olmaktadır.

Psikolojik destek noktasında ise akranlarla iletişim kurabilme ve duygusal destek alma olanakları, sosyal bağlanmayı güçlendirmekte ve ruh sağlığına olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Katırcı ve Bulut, 2024). Sosyal medya, ergenlerin sosyal çevreleriyle etkileşimlerini artırarak yalnızlık duygusunu azaltmakta ve psikolojik iyi oluş hallerini desteklemektedir.

Ancak, sosyal medyanın bilinçsiz ve kontrolsüz kullanımı bir dizi olumsuz sonuca yol açabilmektedir. Bu olumsuz etkiler arasında siber zorbalık, bağımlılık ve akademik performansın düşmesi, kimlik bunalımı ve sosyal karşılaştırma gibi durumlar sayılabilir.

Siber zorbalık, sosyal medyanın ergenler için en büyük risklerinden biridir. Sosyal medya, ergenlerin siber zorbalığa maruz kalma riskini artırmaktadır. Bu durum, bireyin psikolojik iyi oluş hali üzerinde ciddi olumsuzluklar yaratabilmektedir (Katırcı ve Bulut, 2024).

Sosyal medya bağımlılığı, ergenlerin zamanlarını verimsiz geçirmelerine ve akademik performanslarının düşmesine neden olabilmektedir. Sosyal medya kullanımının kontrol

edilememesi, akademik performansın düşmesine ve zaman yönetimi becerilerinin zayıflamasına yol açabilmektedir (Tartari, 2015).

Kimlik bunalımı ve sosyal karşılaştırma ise sosyal medya platformlarındaki idealize edilmiş benlik sunumları, ergenlerde kimlik karmaşasına ve kendilik algısında bozulmalara neden olabilmektedir (Erikson, 1968). Sosyal medyada sürekli olarak başkalarının "mükemmel" hayatlarını görme, ergenlerde kıskançlık, yetersizlik ve depresyon gibi duygulara yol açabilmektedir. Sonuç olarak, sosyal medya ergenler için hem olumlu hem de olumsuz etkiler içermektedir.

Ergenliğin Tanımı

Ergenlik, biyolojik, bilişsel ve sosyokültürel değişimlerin yoğun bir şekilde yaşandığı kritik bir gelişim evresidir. Berk (2018), ergenliği çocukluk ile yetişkinlik arasındaki geçiş dönemi olarak tanımlamakta ve bu sürecin bireyin kimlik gelişimi, bağımsızlık kazanımı ve sosyal rollerini belirleme açısından önemli bir aşama olduğunu vurgulamaktadır. Arnett'e (1999) göre ise ergenlik, bireyin fiziksel olgunlaşmasının yanı sıra psikososyal ve bilişsel gelişiminin hızlandığı bir dönemdir. Bu süreçte birey hem bilişsel hem de duygusal açıdan karmaşık bir dönüşüm yaşamaktadır. Piaget (1972), bu dönemi soyut düşünmenin geliştiği ve bireylerin geleceğe yönelik planlar yapmaya başladıkları bir aşama olarak tanımlamaktadır. Erikson'a (1968) göre ise "ergenlik, kimlik kazanımı ve rol karmaşası arasındaki dengeyi kurma mücadelesinin merkezde olduğu bir gelişimsel dönemdir."

Kulaksızoğlu'na (2019) göre "ergenlik, bireyin fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişiminin hızlandığı, kimlik oluşum sürecinin belirginleştiği ve sosyal ilişkilerin yeniden şekillendiği bir dönem olarak tanımlanmaktadır". Bu süreçte birey hem kendisi hem de çevresi ile olan ilişkilerini yeniden değerlendirme eğilimindedir ve kimlik gelişimi, ergenliğin temel psikososyal görevi olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, yaşam boyu gelişim perspektifinden bakıldığında, ergenlik yalnızca biyolojik değişimlerin değil, aynı zamanda bireyin çevresiyle etkileşime geçerek kişiliğini şekillendirdiği bir evre olarak değerlendirilmektedir (Santrock, 2020).

Ergenliğin Gelişimsel Dönemleri

Ergenlik süreci genellikle üç temel döneme ayrılmaktadır:

- *Erken Ergenlik (11-15 Yaş):* Bu dönemde hızlı fiziksel büyüme, hormonal değişimler ve cinsel olgunlaşma başlamaktadır. Bilişsel gelişim açısından somut düşünceden soyut düşünmeye geçiş süreci gözlemlenirken, ergenlerin aileden bağımsızlaşma eğilimleri artış göstermektedir (Derman, 2008).
- *Orta Ergenlik (14-17 Yaş):* Bu dönemde kimlik arayışı belirgin hale gelir. Ergenler, akran ilişkilerine daha fazla önem vermekte, duygusal iniş çıkışlar yaşamaktadır. Akademik başarı, meslek seçimi ve gelecek planları bu süreçte önem kazanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2019). Ayrıca, bu dönemde sosyal medya kullanımı artmakta ve ergenlerin kimlik gelişimini doğrudan etkilemektedir. Yapılan araştırmalar, sosyal medya kullanımının ergenlerin özgüven düzeylerini şekillendirdiğini ve kimlik gelişim sürecinde önemli bir unsur olduğunu göstermektedir (Çiçek, 2019).
- *Geç Ergenlik (18-21 Yaş):* Bu evrede bireylerin kimlik gelişimi büyük ölçüde tamamlanmaktadır. Ergenler, akademik ve mesleki hedeflerini netleştirirken, duygusal ilişkileri daha olgun hale gelmektedir. Toplumsal rollere uyum süreci bu dönemde daha istikrarlı bir hale gelir (Erikson, 1968).

Ergenliğin Gelişimsel Özellikleri

Ergenlik, fiziksel, bilişsel ve psikososyal gelişimi içeren çok boyutlu bir süreçtir:

- *Fiziksel Gelişim:* Hızlı büyüme ve hormonal değişikliklerin yaşandığı bu dönemde, bireylerin beden algısı önemli bir konu haline gelmektedir (Derman, 2008).
- *Bilişsel Gelişim:* Piaget'ye (1972) göre, ergenlik dönemi soyut düşünme becerilerinin geliştiği ve bireylerin mantıklı çıkarımlarda bulunmaya başladığı aşamadır.
- *Psikososyal Gelişim:* Erikson'a (1968) göre, ergenlik döneminin temel psikososyal gelişim görevi kimlik kazanımıdır. Bu dönemde bireyler, sosyal çevreleriyle olan ilişkilerini derinleştirirken, benlik algılarını oluşturmaktadırlar. Aynı zamanda, ergenlerin sosyal medya kullanım alışkanlıklarının, benlik saygıları ve psikososyal gelişimleri üzerinde doğrudan etkili olduğu belirtilmektedir (Çiçek, 2019).

Sosyal Medya

Sosyal medya kullanımı giderek yaygınlaştığı için sosyal medya ile ilgili tutumların önemi artmaktadır (Hoşoğlu-Kama, 2022, s. 89). Teknolojinin gelişmesi ve internet kullanım oranlarının büyük bir hızla artması, sosyal medyanın insan hayatının merkezinde yer almasını beraberinde getirmiştir. Sosyal medya, dijital sosyal ağlar üzerinden etkileşim ve bağlantı kurulmasını ifade etmektedir (Akay ve Akgül, 2023, s. 164). "Sosyal medya bireylerin duygu, düşünce ve tecrübelerini paylaşmak için iletişimde oldukları online platformlardır" (Birinci ve Terkan, 2023, s. 182).

Tek taraflı kurulan etkileşimler yerine karşılıklı etkileşim ve bireylerin içerik oluşturarak paylaşımlar yapmaları sosyal medyayı açıklamada öne çıkan hususlar olarak görünmektedir. Bu bağlamda sosyal medya, insanların duygu ve düşüncelerini paylaşmasına olanak tanıyan mecraları içermektedir. Sosyal medya, geniş kitleleri bir araya getiren ve etkileşim sağlayan bir yapıdadır (Akıncı-Vural ve Bat, 2010, s. 3348).

Günümüzde sosyal medya, alışverişten elektronik postalara, eğitimden iş araçlarına kadar insanın hayatının önemli bir parçası haline gelmiştir. Sosyal medya insanların yaşam tarzını dönüştürmede hayati bir rol oynamaktadır. Sosyal medya, insanların kolayca bağlantı kurabilecekleri sosyal ağ sitelerini içermektedir (Siddiqui ve Singh, 2016, s. 71).

Sosyal Medya Tutumlarının Tanımı ve Kapsamı

Tutum; nesne, olay, kişilere karşı duyulan uzun zamanlı davranış, duygu, davranış, düşünce yönelimidir. Tutumu sadece bir duygu veya düşünce olarak tanımlamak doğru değildir. Tutumun içinde bilişsel, duygusal ve davranışsal öğeler bulunur (Cüceloğlu, 2005). Bilişsel öğe; bireyin bir kişi, olay durum ya da nesneye karşı görüş ve inançlarıdır. Duygusal öğe; bunlardan hoşlanıp hoşlanmaması, davranışsal öğe ise; yaklaşma veya kaçınma eğilimidir (Coşkun, 2013). Buna göre sosyal medya tutumu ise, bireylerin sosyal medyaya yönelik duygu, düşünce ve davranış eğilimleri olarak tanımlanabilir (Otrar ve Argın, 2014).

Sosyal medya tutumları, bireylerin sosyal medyaya yönelik genel yaklaşımlarını, inançlarını, duygularını ve davranışsal eğilimlerini ifade eder (Ajzen, 2005). Bu tutumlar, sosyal medyanın faydaları ve zararları hakkındaki görüşleri, sosyal medyayı kullanım sıklığı ve amaçları, sosyal medya platformlarına yönelik tercihler ve sosyal medyanın etkilerine ilişkin algıları gibi çeşitli boyutları içerebilir. Sosyal medya tutumları, bireylerin sosyal medya ile olan ilişkilerini anlamada ve bu ilişkinin nasıl şekillendiğini açıklamada önemli bir rol oynar

Sosyal medya kullanıcı sayısının hızla artmasıyla, bireylerin sosyal medyayı kullanma amacı ve sosyal medya tutumları da değişebilmektedir (Altınay-Bor, 2018). Bu nedenle bireylerin sosyal medya tutumları ile sosyo-psikolojik tutum ve davranışlarını incelemek önemli olmaktadır.

Sosyal Medya Araçları

İnsanlar sosyal medya araçları ile birlikte kendilerini ifade etmekte, düşüncelerini dile getirmektedir. Sosyal medya araçlarının etki alanı hızlı bir biçimde genişlemektedir. Sosyal medya araçları, sosyal medya ortamlarında iletişimin başlatılması, sürdürülmesi ve geniş kitlelere yayılmasında önemli roller üstlenen bir yapıya sahiptir (Çalışkan ve Mencik, 2015, s. 255). Sosyal medyanın insan hayatında edindiği yerin artmasıyla birlikte sosyal medya araçlarının çeşitliliği de artmaktadır.

Bugün dünya genelinde yaygın olarak kullanılan bazı sosyal medya araçlarında Linkedin 2003 yılında, Youtube 2005 yılında, Facebook 2005 yılında, Twitter 2006 yılında Instagram ise 2010 yılında ortaya çıkmış ve kısa sürede dünya genelinde kullanılmaya başlanmıştır.

Sosyal medya, hızlı iletişime fırsat veren, yazılı ve elektronik medyada yer alan, geri bildirimin geciktiği, yavaşladığı veya alınamadığı tek yönlü iletişim sürecini ortadan kaldıran, hızlı ve düzenli etkileşim sağlayan kitle iletişim ortamıdır. Bunlar aynı zamanda sosyal medyanın tercih edilmesini açıklayan özellikler olarak öne çıkmaktadır. Sosyal medya, gönderilen mesajın alıcısından anında geri bildirim alınmasına olanak sağlamaktadır. Sosyal medya, yararlı bir ağ oluşturma hizmeti olarak nitelendirilmektedir (Ajijola, 2023, s. 861). Sosyal medya araçlarının bu nitelikleri karşılayacak bir içeriği olması gerekmekte ve beklenmektedir.

Sosyal medya araçları; konum, kimlik, sohbet, grup, itibar, ilişkiler, paylaşım gibi kullanım amaçlarını içermektedir. Her bir sosyal medya aracının farklı kullanım amacıyla ön plana çıktığı verilen bilgiler aracılığıyla yapılabilecek çıkarımlardan birisidir.

Sosyal medya araçlarının kullanılması, kullanıcıların bilgi edinme, iletişim sağlama, paylaşım yapma gibi seçenekler sunmaktadır. Sosyal medya araçlarının yaygın bir biçimde kullanılması, işletmelerin de ilgisini çekmiştir ve sosyal medya araçları pazarlama amacıyla yaygın bir şekilde tercih edilmektedir. Sosyal medya araçları, bilginin yanında duygu paylaşımıyla da ilgilidir (Çelik, 2023, s. 2).

Sosyal Medya Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Sosyal medya tutumları, teknoloji alanında yaşanan gelişmelerden doğrudan etkilenmektedir. Teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmelere paralel olarak gözlenen değişimler, sosyal medya tutumlarının farklılaşması şeklinde etkili olabilir (Aküzüm ve Saraçoğlu, 2017, s. 804). Sosyal medya tutumları, bireylerin sosyal medya kullanımını, platform tercihlerini ve içeriklerle etkileşim biçimlerini etkiler. Olumlu tutumlar, daha aktif ve yapıcı bir sosyal medya deneyimine yol açarken, olumsuz tutumlar sosyal medyadan uzaklaşmaya neden olabilir.

Yakın gelecekte internetle ilgili beklentiler dikkate alındığında sosyal medya tutumları üzerinde daha fazla etkinin gözlenmesi olası görünmektedir. Sosyal medyanın insan hayatının bir parçası halini alması bu gelişmelerin merkezinde yer almaktadır. Arslan ve Yavuz (2020, s. 158) bireylerin sosyal medya tutumlarını etkileyen kişisel özellikler, yaşam tarzı, kişilik, meslek, yaşam dönemi, referans grupları, toplumdaki rol ve statü, inanç ve tutumlar, kültür, sosyal ilişkiler, öğrenme yaklaşımı, bireylerin sosyal medyayı kullanım amaçları ve yakın çevrenin deneyimleri gibi pek çok faktör olduğunu belirtmektedir.

Sosyal medya araçlarının etkili bir biçimde kullanılması, kullanıcılar için çok yönlü faydaları beraberinde getirmektedir (Acar ve Ünsal, 2017, s. 2). Bu durum aynı zamanda sosyal medya tutumlarını etkileme potansiyeline sahiptir. Sosyal medya tutumları, sosyal medya kullanımından sağlanan fayda ile pozitif yönlü bir ilişki içinde görünmektedir. Dolayısıyla sosyal medyanın kullanım amacı, sosyal medya tutumları açısından yönlendirici bir faktör niteliği taşımaktadır.

Sosyal medyanın geleneksel medyadan ayrılan yönleri, sosyal medya tutumlarını etkileyen faktörler arasındadır. Tablo 1'de sosyal medyanın geleneksel medyadan ayrılan yönleri sunulmuştur.

Tablo 1.
Sosyal Medyanın Geleneksel Medyadan Ayrılan Yönleri

Sosyal Medya	Geleneksel Medya
Çift yönlü iletişim var	Tek yönlü iletişim var
Açık sistem	Kapalı sistem
Şeffaf	Opak
Bire bir pazarlama	Kitlesel pazarlama
Kullanıcıyla ilgilidir	Medyayla ilgilidir
Kullanıcı içeriği üretir	Profesyonel içerik üretilir
Ücretsizdir	Paralıdır
Dil resmi değildir	Dil resmidir
İletişim yapılandırılmamıştır	İletişim kontrol edilir
Toplumsal karar alma hâkimdir	Ekonomiye dayalı kararlar alınır
Aktif katılım vardır	Pasif katılım vardır

Kaynak: Kul, R. (2019). *Sosyal medya kullanımının işgörenler üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Tablo 1'e göre sosyal medyadaki çift yönlü iletişim, ayrıca açık sistem ve şeffaflık gibi sosyal medyanın geleneksel medyadan ayrılan yönleri, sosyal medya tutumları üzerinde olumlu şekilde etkilidir. Aktif katılım, sosyal medya tutumlarına olumlu yansıyan bir diğer özellik olarak görünmektedir. Kullanıcının içeriği kendisinin üretiyor olması, sosyal medya tutumları üzerinde etkili olan ve geleneksel medyadan ayrılan yönler arasında gösterilmektedir.

Sosyal Medya Tutumlarının Etkileri

Sosyal medya tutumları, bireylerin sosyal medya kullanımını, platform tercihlerini, sosyal medya deneyimlerini ve sosyal medya içerikleriyle etkileşim biçimlerini etkiler. Olumlu tutumlar, daha aktif, olumlu ve yapıcı bir sosyal medya deneyimine yol açabilirken, olumsuz tutumlar, sosyal medyadan uzaklaşmaya, daha pasif bir kullanıma veya sosyal medyanın olumsuz etkilerine daha fazla maruz kalmaya neden olabilir.

Sosyal medya, bireylerin sanal topluluklar ve ağlar aracılıyla bilgi, fikir ve diğer ifade türlerini paylaşmalarına olanak tanır (Ajijola, 2023, s. 862). Anacak sosyal medyanın aşırı kullanımı, dikkat dağınıklığı, stres ve iletişimsizlik gibi sorunlara yol açabilir.

Sosyal medya tutumlarının etkileri, sosyal medyanın yaygın şekilde kullanılmasını beraberinde getirmektedir. Türkiye'de ve dünyada sosyal medya kullanımına ilişkin paylaşılan veriler, her geçen gün daha fazla kişinin sosyal medyaya ilgi gösterdiğini desteklemektedir. Yakın gelecekte sosyal medya kullanımının artarak sürmesi

beklenmektedir. Böyle bir durumda sosyal medya tutumlarının etkileri üzerinde daha fazla durulan konulardan biri olarak görünmektedir. Sosyal medya tutumları, sosyal medyada geçirilen süre ile yakından ilişkili olduğu için paylaşılan istatistiklerin dikkate alınmasında fayda vardır.

2024 yılı 3. çeyrekte dünya nüfusu 8,18 milyara ulaşmış durumdadır. Dünya genelinde internet kullanıcıları 5,52 milyara ulaşmış durumda ve nüfusa göre internet kullanım oranı %67,5 'tir. Türkiye'de ise İnternet kullanıcılarının nüfusa oranı %86,5 'tir. Bu oran dünya geneline bakıldığından ortalamanın bir hayli üzerinde kalmaktadır. Dünya genelinde sosyal medya kullanıcılarının sayısı 5,22 milyar iken bu sayının nüfusa oranıda %63,8'dir. Türkiye'de ise aktif sosyal medya kullanıcıları toplam nüfusun %65,7'üne denk gelmektedir (We Are Social, Meltwater, 2024).

Dünya genelinde çevrimiçi olarak her hafta bir şeyler satın alan 16 yaş ve üzeri internet kullanıcılarının oranı %55,2 iken, bu oran Türkiye'de %57,9'dur. Aynı şekilde dijital içerik satın almalarına baktığımız zaman her ay 16 yaş ve üzeri internet kullanıcılarının yaptığı satın alımlarının oranı %65,9 iken Türkiye'de bu oran %65,4'tür. Dünya'daki internet kullanıcıları ortalama 2 saat 19 dakikasını, Türkiye'de ki internet kullanıcıları ise ortalama 2 Saat 37 dakikasını sosyal medya üzerinde geçirmektedir. Dünyada sosyal medya kullanıcılarının aylık ortalama kullandığı sosyal medya platformu sayısı 6.8, Türkiye'de ise 7.5'tür. Dünya genelinde en çok kullanıcısı bulunan sosyal medya 3.070 milyar kullanıcı ile Facebook'tur. Dünya genelinde ilk çeyrekte en fazla zaman geçirilen uygulama 34 saat 15 dakika ile TikTok iken bu süre Türkiye'de 30 saat 39 dakikadır. Instagram reklamları ile ulaşılabilen 18 yaş üzeri Instagram kullanıcılarının toplam 18 yaş ve üzeri nüfusa oranı dünya genelinde %28,1 iken Türkiye'de bu oran %82,8'dir ve aynı zamanda bu konuda en yüksek orana sahip ülke konumundadır (We Are Social, Meltwater, 2024).

TÜİK'e göre internet kullanan bireylerin oranı %88,8 oldu. İnternet kullanım oranı, 16-74 yaş grubundaki bireylerde 2023 yılında %87,1 iken 2024 yılında %88,8 oldu. Cinsiyet ayrımında 2024 yılında İnternet kullanım oranı; erkeklerde %92,2, kadınlarda %85,4 olarak gözlendi (TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2024).

Türkiye'de internet kullanım oranı yıllar içinde istikrarlı bir artış göstermektedir. 2021 yılında %82,7 olan internet kullanım oranı, 2024 yılı 3. çeyrek itibarıyla %91,3'e yükselmiştir. Cinsiyet bazında değerlendirildiğinde, erkek çocukların %92,2'sinin, kız çocuklarının ise %90,3'ünün internet kullandığı tespit edilmiştir. 2021 yılı verileri ile

karşılaştırıldığında, erkek çocuklarda internet kullanımı %83,9'dan %92,2'ye, kız çocuklarda ise %81,5'ten %90,3'e yükselmiştir (TÜİK, 2024).

İnternet kullanım sıklığı açısından yapılan değerlendirmeye göre, internet kullanan çocukların %97,4'ü düzenli olarak internet kullandığını ifade etmiştir. Ancak 2021 yılında bu oran %98,6 olarak belirlenmiş olup düzenli internet kullanımında küçük bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Günlük internet kullanım süreleri incelendiğinde, hafta içi çocukların %42,9'unun, hafta sonları ise %53,6'sının günde iki saat veya daha fazla süre internet kullandığı tespit edilmiştir. Yaş gruplarına göre ele alındığında, hafta içi 6-10 yaş grubundaki çocukların %30,6'sının, 11-15 yaş grubundaki çocukların ise %54,4'ünün interneti yoğun şekilde kullandığı belirlenmiştir. Hafta sonları bu oranlar sırasıyla %43,2 ve %63,5'e yükselmektedir (TÜİK, 2024).

Çocukların internet kullanım amaçları incelendiğinde, en yaygın etkinliğin %83,9 ile video izleme olduğu görülmektedir. Bunu %75,0 ile ödev yapma, öğrenme veya çevrimiçi derslere katılma ve %72,7 ile oyun oynama veya oyun indirme faaliyetleri takip etmektedir. Öte yandan, çocukların internet üzerinden en az gerçekleştirdiği etkinlik %13,2 ile e-posta gönderme veya alma olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2024).

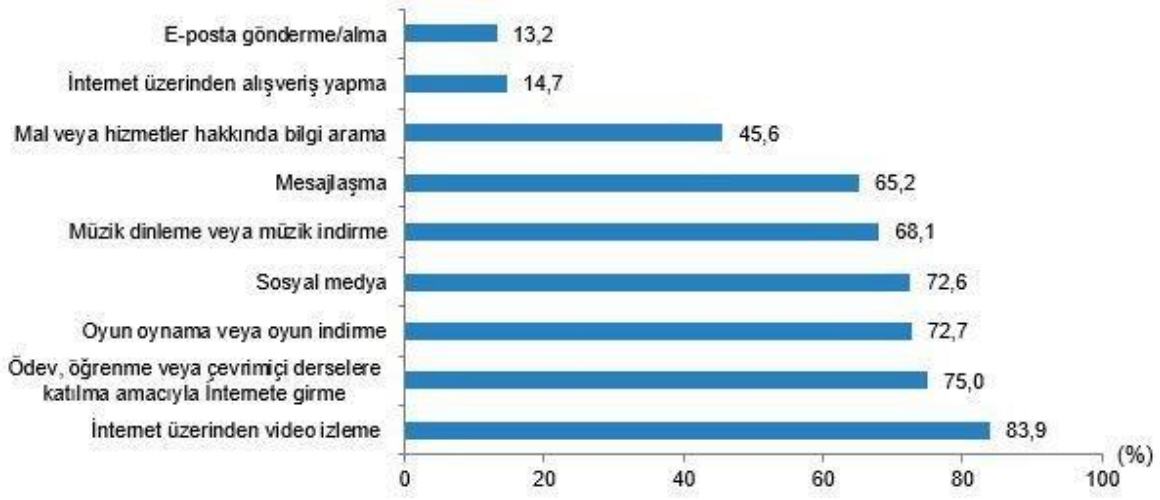
TÜİK 2024 verilerine göre, Türkiye'de çocukların %66,1'i sosyal medya kullanmaktadır. Cinsiyet bazında değerlendirildiğinde, erkek çocukların %68,1'inin, kız çocuklarının ise %64,0'ının sosyal medya platformlarını aktif olarak kullandığı belirlenmiştir. Yaş gruplarına göre incelendiğinde, 6-10 yaş grubundaki çocukların %53,5'inin, 11-15 yaş grubundaki çocukların ise %79,0'ının sosyal medya kullandığı tespit edilmiştir (TÜİK, 2024).

Sosyal medya platformlarını kullanan çocukların %97,9'u bu mecraları düzenli olarak kullanmaktadır. Haftalık kullanım süreleri incelendiğinde, hafta içi sosyal medyada günde iki saat ve üzeri vakit geçiren çocukların oranı %37,1 iken, hafta sonları bu oran %49,5'e çıkmaktadır. Özellikle 11-15 yaş grubundaki çocukların, 6-10 yaş grubuna kıyasla sosyal medyada yaklaşık 20 puan daha fazla vakit geçirdiği belirlenmiştir (TÜİK, 2024).

Çocukların en fazla tercih ettiği sosyal medya platformu %96,3 ile YouTube olmuştur. Bunu %41,5 ile Instagram, %26,2 ile TikTok, %21,4 ile Snapchat, %13,6 ile Pinterest, %9,5 ile Facebook ve %4,9 ile X (eski adıyla Twitter) takip etmektedir. Yaş gruplarına göre kullanım farklılıkları dikkate alındığında, YouTube'un her iki yaş grubu arasında en yaygın kullanılan platform olduğu, ikinci sırada ise 6-10 yaş grubunda %11,7 ile TikTok'un, 11-15 yaş grubunda ise %63,0 ile Instagram'ın yer aldığı görülmektedir (TÜİK, 2024).

Çocukların teknoloji kullanım alışkanlıkları incelendiğinde, 2024 yılı itibarıyla çocukların %76,1'inin cep telefonu veya akıllı telefon kullandığı tespit edilmiştir. Yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde, bu oran 6-10 yaş grubunda %66,3, 11-15 yaş grubunda ise %86,2 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2024).

Düzenli cep telefonu veya akıllı telefon kullanan çocukların %98,2'sinin bu cihazları aktif olarak kullandığı görülmektedir. Kullanım amaçları incelendiğinde, çocukların en yaygın etkinlikleri %77,9 ile internette gezinme, %77,3 ile görüntülü veya sesli iletişim kurma, %75,0 ile film, dizi, televizyon yayını veya video izleme ve %73,6 ile sosyal medya kullanımı olarak sıralanmaktadır (TÜİK, 2024).

Şekil 1. Düzenli internet kullanan çocukların internet kullanım amaçları (TÜİK, 2024).

Sosyal Medya Tutumlarının Önemi

Sosyal medya tutumlarını anlamak, bireylerin sosyal medya kullanımını ve bu kullanımdan nasıl etkilendiklerini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Sosyal medya bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve hatta politik alanlarda köklü değişimlere neden olabilecek etkili bir güç potansiyeline sahiptir. Sosyal medyada paylaşılan tüm bilgi, düşünce ve duygular, takipçiler arasında etkileşime yol açarak bireylerde olumlu ya da olumsuz tutumların oluşmasına neden olmaktadır. Öte yandan değerler bireyin duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını etkileyen ve çevreden etkilenen bir yapıya sahiptir. Günümüzde önemli bir etkiye sahip olan sosyal medyanın, insanlara ve topluma ciddi yansımaları bulunmaktadır. Bu etkilerin en önemlilerinden biri de değerlere yansımalarıdır (Koç ve Koç, 2023, s. 411).

Sosyal medya, özellikle pazarlama faaliyetlerinde yaygın şekilde tercih edilmektedir (Siddiqui ve Singh, 2016, s. 72). Bu da sosyal medya tutumlarının daha geniş bir alanda

araştırılmasını beraberinde getirmektedir. Sosyal medya tutumlarının kapsamının genişlemesi, aynı zamanda bu konuyu daha önemli hale getirmektedir.

Sosyal medya kullanımının avantajları ve dezavantajları, sosyal medya tutumlarını önemli hale getiren hususlardan birisidir. Kul (2018) sosyal medyanın eğlence, ekonomik iletişim ve ticari avantajlar, gelişmeleri takip ve uyum, ifade özgürlüğü, iletişim sağlama ve bilgiye erişim, örgütlenme ve sosyalleştirme gibi avantajlarının yanı sıra, alışkanlığa yaratma, bilgi kirliliği, etik kaygılar, yalnızlık hissi, yüzeysellik ve zaman kaybı dezavantajları bulunmaktadır. Sosyal medya tutumları, bu konuda yönlendirici etkilerinin olması sebebiyle ayrıca önemlidir.

Sosyal medya, dünyada yaşanan sosyal değişimin öncülerinden biri olarak görünmektedir. Sosyal medya ile birlikte tüm dünyada köklü bir değişim yaşandığı söylenebilir ve bu değişim hayatın düşünce, inanış ve kültürel alanlarında da etkisini göstermektedir (Birinci ve Terkan, 2023, s. 180). Böyle bir ortamda bireylerin sosyal medya tutumları da giderek daha önemli bir konu halini almaktadır.

Ergenlerde Sosyal Medya Tutumları

Ergenler, sosyal medyayı en yoğun kullanan ve bu platformlardan en çok etkilenen gruplardan biridir. Ergenlik dönemi, kimlik arayışı, sosyalleşme ve akran ilişkilerinin ön plana çıktığı bir dönem olduğu için, sosyal medya bu süreçlerde önemli bir rol oynar. Ergenlerin sosyal medya tutumları, onların bu platformları nasıl kullandıklarını, hangi içeriklerle etkileşimde bulunduklarını ve sosyal medyanın potansiyel olumlu ve olumsuz etkilerinden nasıl etkilendiklerini anlamamıza yardımcı olabilir.

Ergenlik döneminde bireylerin sosyal medyada geçirdikleri sürenin fazla olması sosyal medya tutumlarının potansiyel etkilerini anlamamızı gerektirmektedir. Okul çağında olan ergen bireylerin zamanlarının önemli bir bölümünü sosyal medya için ayırıyorlar ve sosyal medya aracılığıyla da sosyalleşiyorlar. Ergen bireylerin teknolojinin içine doğması ve sosyal medya kullanma yeterliklerinin yüksek olması, ergenlerde sosyal medyada geçirilen sürenin yüksek olmasına da neden olmaktadır. Ergenlerin sosyal medyada fazla vakit geçirmelerinin sosyal ilişkiler üzerinde olumsuz yönde etkilerinin gözlenmesi beklenmektedir (Hoşoğlu-Kama, 2022, s. 89). Bu nedenle ergenlerde sosyal medya tutumları yaygın şekilde araştırılan konular arasındadır.

Sosyal medya kullanımına dayalı olarak ergen bireylerin sosyal, fiziksel, psikolojik açıdan sorunlar yaşaması muhtemeldir. Bu nedenle sosyal medya kullanımının ergenlerde kontrol altına alınması gerekir. Ergenlerde sosyal medya kullanımının kontrol altına alınamadığı durumlarda uyku kalitesi, psikolojik iyi oluş, stres, kaygı, yeme-içme gibi konularda istenmeyen durumların gözlenmesi mümkündür (Demirel ve Düşünceli, 2023, s. 350).

Ergenlerde sosyal medya tutumları açısından dikkate alınması gereken hususlardan birisi de psikolojik ihtiyaçlardır. Psikolojik ihtiyaçların karşılanması ve sosyal medya tutumları arasındaki ilişki kapsamında aşağıdaki hususları dikkate almakta fayda vardır.

Ergen bireylerin sevgi ihtiyacı, özgürlük, eğlence, güç, kimlik denemesi, kendini ifade etme, bilgi ihtiyacı, kendini geliştirme gibi konulardaki ihtiyaçlarını karşılaması için sosyal medyayı kullanması söz konusu olabilir. Bu durum ergenler için sosyal medya tutumlarının önemini daha da arttırmaktadır.

Sosyal Medya Tutumları ile İlgili Çalışmalar

Argın (2013), İstanbul ilinin Çekmeköy ilçesinde öğrenim gören 735 öğrenci üzerinde çalışma gerçekleştirmiştir. *Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi"* adlı çalışması kapsamında Sosyal Medya Tutum Ölçeğini geliştirmiş ve ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medyaya yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca, elde edilen bulgular ışığında, öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının, ortaokul veya lisede öğrenim görme, okul türü, sınıf düzeyi, aile gelir düzeyi, sosyal medya sitelerine üye olup olmama, sosyal medyayı kullanma süresi, kullanma sıklığı, harcanan ortalama süre ve en çok kullanılan sosyal medya sitesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte olduğu saptanmıştır.

Düşünceli (2016)**,** Çalışmasında İstanbul ili, Kurtköy ve Ataşehir ilçelerinde 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında özel bir kolejde öğrenim gören 118'ikadın öğrenci,182'si erkek öğrenci olmak üzere, 300 öğrenci katılmıştır. *"Özel Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları ile İçedönüklük-Dışadönüklük Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"* adlı çalışmada, özel lise öğrencilerinin sosyal medya tutumları ile içedönük-dışadönük kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmada, lise öğrencilerinin sosyal medya tutumlarını değerlendirmek için "Sosyal Medya Tutum Ölçeği", içedönük-dışadönük kişilik özelliklerini belirlemek için "Eysenck Kişilik

Envanteri" kullanılmıştır. Lise öğrencilerinin demografik özelliklerinin ve sosyal medya kullanımına ilişkin verilerin elde edilmesinde ise, kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, sosyal yetkinlik, paylaşım ihtiyacı ve sosyal izolasyon tutumları ile sosyal medyada günlük geçirilen süre arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda sosyal yetkinlik, paylaşım ihtiyacı ve öğretmenler ile iletişimin alt boyutlarında sosyal medyayı ihtiyacı olduğunda bir destek aracı olarak kullananların dışadönüklük düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sosyal izolasyon alt boyutunda ise sosyal medyayı destek amaçlı kullanmayanların içedönüklük düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Uysal ve Erbay (2020), Yaptıkları *"Ergenlerde Öfke İfade Tarzları ve Sosyal Medya Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"* adlı araştırmalarında İstanbul'da bulunan farklı lise türlerinde eğitim gören ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada lise düzeyindeki öğrencilerin demografik bilgilerini elde etmek amacıyla 'Kişisel Bilgi Formu', sosyal medyaya yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla Otrar ve Argın (2013) tarafından geliştirilmiş olan 'Sosyal Medya Tutum Ölçeği' ve öfke ifade tarzları hakkında bilgi edinebilmek için Spielberger ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen, Özer (1994) tarafından Türkçeye uyarlanan 'Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerde sosyal medyaya yönelik tutum toplam puanı ile öfke ifade tarzları toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak alt boyutlar arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Bahtiyar (2021), *"Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Karşılaştırma, Sosyal Medya Tutumu ve Beden İmgesi İlişkisinin İncelenmesi"* adlı araştırmada üniversite öğrencilerinde sosyal karşılaştırma sosyal medya tutumu ve beden imgesi ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 170'i kadın ve 125'sı erkek olmak üzere toplam 295 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak kişisel bilgi formu, Vücut Algısı Ölçeği, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Sosyal Medya Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın amaçlarını test etmek üzere verilerin analizinde Bağımsız Gruplar t Testi, ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi), Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ve Aşamalı Regresyon Analizi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda beden imgesinin cinsiyete göre, sınıfa göre, bölüme göre, algılanan başarı düzeyine göre ve sosyal medya kullanım süresine göre farklılaşmadığı ancak sosyoekonomik gelir ve kullanılan sosyal medya uygulamasına göre farklılaştığı görülmüştür. Sosyal karşılaştırma ve beden imgesinin

pozitif yönlü orta düzeyde ilişkili olduğu, sosyal medya tutumuyla beden imgesi arasında ilişki bulunmadığı görülmektedir.

Karadağ ve Banar (2022), *"Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık Tutumu ile Sosyal Medya Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"* adlı araştırmalarında iletişim fakültesi öğrencilerinin siber zorbalık tutumları ile sosyal medya tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin siber zorbalık tutumları ve sosyal medya tutumlarının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklemini, 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 231 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların 117'si kadın öğrenciler, 114'ü erkek öğrencilerdir. Araştırma modeli olarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Siber Zorbalık Tutum Ölçeği ve Sosyal Medya Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin siber zorbalık tutumları ile sosyal medya tutumları arasında negatif yönlü bir ilişki çıkmıştır. Siber zorbalık alt boyutları ile sosyal medya alt boyutları arasında pozitif ve negatif yönlü ilişkiler belirlenmiştir. Siber zorbalık tutumu ile cinsiyet ve sosyal medya kullanım sıklığı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sosyal medya tutumu ile günlük internet kullanım sıklığı ve günlük sosyal medya kullanım sıklığı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Koçak ve Metin (2023), "*Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumu ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"* adlı araştırmalarında ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi yapılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın katılımcılarını 2019- 2020 eğitim öğretim yılında Ankara İlinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet ve özel ortaokulların 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 13-14 yaş arası 207 öğrenci (108'i kız ve 99'u erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak "Genel Bilgi Formu" ile "Sosyal Medya Tutum Ölçeği" ve "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin benlik saygılarının yüksek ve sosyal medyaya yönelik tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin benlik saygısı arttıkça sosyal medya tutumuna yönelik sosyal izolasyon düzeyinin azaldığı, öte yandan öğrencilerin sosyal izolasyon düzeyi azaldıkça sosyal medya tutumunun olumlu yönde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kız öğrencilerin paylaşım ihtiyacı düzeylerinin erkek öğrencilere göre fazla olduğu ve devlet okulunda

öğrenim gören öğrencilerin sosyal izolasyon düzeylerinin özel okulda öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Koç ve Koç (2023), *"Öğrencilerin Sosyal Medya Tutumları ile Sosyal Medyanın Değerler Üzerindeki Etkisi Arasındaki İlişki"* adlı araştırmalarında öğrencilerin sosyal medya tutumlarının ve sosyal medya kullanımlarının değerler üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Karma yöntemle yürütülen araştırmada sosyal medya tutum ölçeği, sosyal medyanın temel değerlere etkisi ölçeği ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tüm bölgelerinde yürütülen araştırmanın nicel boyutuna 457 ortaokul ve lise öğrencisi, nitel boyutuna ise 45 öğrenci ve 33 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya göre, öğrencilerin hem sosyal medya tutumları hem de sosyal medyanın değerler üzerindeki etkilerine ilişkin algıları yüksektir. Öğrencilerin sosyal medyaya yönelik tutumları ile sosyal medyanın değerleri etkilediğine ilişkin algıları arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Dayanışma, paylaşma, yardımseverlik, vatanseverlik, duyarlılık ve doğa sevgisi sosyal medyanın kullanımıyla artan değerler olarak ifade edilmiştir. Sosyal medya kullanımıyla birlikte sosyallik, empati, sevgi, saygı, dürüstlük, sorumluluk ve çalışkanlık değerlerinin azaldığı belirlenmiştir.

Özgüven

Özgüven, mutlulukla yakın ilişkili bir kavram olarak ele alınmaktadır (Bilgin, 2017, s. 57). "Özgüven, bireyin kendi yetenek, güç ve kararlarına güvenmesi, kendini değerli hissetmesi, herhangi bir etkinliği başarabileceğine yönelik görüşü, doğuştan gelmeyip yaparak kazanılması gereken, yaşamda karşılaşılan problemlerle baş edebilme yeteneğidir" (Özcan ve Fırat, 2020, s. 2). Bu kavram, doğuştan gelmeyen ve yaşam deneyimleriyle kazanılan bir özelliktir. Özgüven, bireyin performans gösterme yeteneklerine olan inancıyla da yakından ilişkilidir (Greenacre, Tung ve Chapman, 2014, s. 171).

Özgüven, bireyin kendi değerine, yeteneklerine ve yeterliliğine duyduğu inanç ve bu inançla birlikte gelen olumlu öz-değerlendirme sürecidir (Rosenberg, 2005). Bireyin kendisini algılama biçimini, başkalarıyla olan ilişkilerini ve genel yaşam doyumunu etkileyen temel bir yapı taşı olan özgüven, çok boyutlu bir kavramdır ve akademik başarı, sosyal beceriler, fiziksel görünüm, ahlaki değerler gibi farklı alanlarda kendini gösterebilir (Harter, 2012).Özgüven, bireyin güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olmasını, başarı ve başarısızlıklarla başa çıkabilmesini, eleştirileri yapıcı bir şekilde değerlendirebilmesini ve

zorluklar karşısında yılmadan mücadele edebilmesini sağlar. Ayrıca, bireyin kendini kabul etmesini, ihtiyaçlarını karşılamasını ve hayatında aktif bir rol almasını destekler (Bandura, 1997).

Benlik saygısı, özgüvenin açıklanmasında önemli bir yere sahiptir. Benlik saygısı açısından özgüven, bireyin kendisine olan inancını ifade etmektedir. Özgüven, algılanan tehditlere dayanma yeteneği olarak açıklanmaktadır ve tüketicilerin psikolojik özelliklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Eti, 2022, s. 291). Özgüven, öznel bir durumdur ve bireyin kendisiyle ilgili yaptığı değerlendirmeleri içerir. Bu değerlendirmeler; davranış, inanç, değer, tutum, başarı gibi konuları kapsar (Doğan, 2019, s. 590).

Özgüvenin Oluşum Süreci

Özgüvenin oluşum sürecinde bilgi, beceri, tutum ve davranış gibi unsurların yanı sıra bireyin kendine olan inancı önemli bir rol oynar. Ergenlerde özgüvenin oluşum sürecinde bu hususların etkileri gözlenmektedir. Özgüvenin oluşum sürecinde bireyin kendisiyle ilgili iç faktörlerin yanı sıra çevresiyle ilgili olan dış faktörlerin varlığı da söz konusudur. Böyle bir durumda içsel özgüven ve dışsal özgüven şeklinde değerlendirme yapılması gerekmektedir. İçsel özgüven, bireyin kişisel özellikleri, dışsal özgüven ise çevre ile olan ilişkiler etrafında açıklanmaktadır (Çark, 2021, s. 3224). Benlik saygısı ile ilgili kavramlar, ergenlerde özgüvenin oluşum sürecinde etkilidir.

Ergenlik dönemi, bireyin kimlik arayışı ve öz-farkındalığının arttığı, bağımsızlığını kazanmaya çalıştığı ve akran ilişkilerinin ön plana çıktığı kritik bir dönemdir. Bu dönemde, biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimler yaşayan ergenler, kendilerini yeniden tanımlar ve toplumdaki yerlerini bulmaya çalışırlar (Erikson, 2004). Aile, arkadaşlar, öğretmenler ve toplumsal normlar, ergenlerin özgüven gelişiminde önemli bir rol oynar (Yavuzer, 2013).

Bu süreçte sosyal medyanın etkisi de giderek artmakta ve ergenlerin kendilerini başkalarıyla karşılaştırmalarına, sosyal kabul görme ve onaylanma arayışlarına yeni bir boyut kazandırmaktadır. Bu durum, ergenlerin kimlik oluşturma süreçlerini ve benlik algılarını etkileyerek özgüvenlerini şekillendirir.

Özgüveni Etkileyen Faktörler

Özgüveni etkileyen faktörler arasında ailenin ve toplumun beklentileri, kimlik kazanma süreci ve yetişkinliğe geçişte atılan adımlar öne çıkmaktadır (Tuncer, Atay, Balcı, Tekgül ve Öngel, 2014, s. 2). Risk alma yönündeki davranışlar, ergenlerde özgüveni etkileyen faktörler arasındadır. Alınan risklerin olumlu sonuçlanması halinde yüksek özgüven örnekleri beklenirken riskin karşılığının alınamadığı durumlarda düşük özgüvenin görülmesi söz konusu olmaktadır (Şeker ve Irmak, 2020, s. 105). Ergenlik döneminde bireyin risk almaya yönelik davranışlarının görülme sıklığının yüksek olması nedeniyle risk faktörünün etkilerinin artması beklenmektedir.

Özgüven, bireysel durumlara karşı geçici bir tutum değil, genel bir kişilik özelliği olarak kabul edilir. Cesaretle ilişkili olan özgüven, kişinin kendi yeteneklerine olan inancını da içerir. Özgüven, kendini değerlendirme, kendinden memnun olunması sonucu ortaya çıkan bir olgudur ve olumlu ya da olumsuz olabilir. Özgüven düzeyi koşullara, konuma ve gelişmelere bağlı olarak değişebilmekte, duygu ve davranışları farklı yönlerde etkilemektedir. Kişinin yaşadığı zorluklar, hayatta ortaya çıkabilecek problemlerin üstesinden gelebilmesi, iç kaynaklarına, yeteneğine, zekâsına ve gücüne dayanarak çözebilmesi özgüveni geliştirebilmektedir (İlhan ve Bardakçı, 2020, s. 113).

Özgüvenle İlgili Süreçler

Özgüven, psikolojik sağlık açısından son derece önemlidir. Ergenlerde özgüven eksikliği, hayatın geri kalanını etkileme potansiyeli taşıdığı için kritik bir konudur (Özcan ve Fırat, 2020, s. 2). Özgüvenle ilgili süreçler açısından bakıldığında psikolojik süreçlerin kayda değer düzeyde yeri olduğu değerlendirmesinin yapılması mümkün görünmektedir. Özgüvenle ilgili süreçler; sosyal destek, çevre rahatlığı, yetenek gösterimi, hazırlık, güven kaynağı, kültür, etki, biliş ve davranış gibi unsurları içerir.

Özgüven, statik bir özellik değil, dinamik bir süreçtir ve sürekli olarak değişebilir. Özgüven gelişimi, olumlu deneyimler, başarılar, sosyal destek ve yapıcı geri bildirimlerle güçlendirilebilirken, olumsuz deneyimler, başarısızlıklar, sosyal reddedilme ve yıkıcı eleştirilerle zedelenebilir.

Buna göre bireyler özgüvenlerini korumak ve geliştirmek için çeşitli stratejiler kullanırlar. Bunlar arasında, olumlu benlik-konuşması, güçlü yönlerine odaklanma, başarılarını vurgulama, olumsuz eleştirileri yapıcı bir şekilde değerlendirme, sosyal destek arama,

kendilerine gerçekçi hedefler belirleme ve başarılarını kutlama yer alabilir. Ayrıca, ergenler kendilerini olumsuz etkileyen durumlardan ve kişilerden uzak durmayı öğrenebilir ve özgüvenlerini korumak için sağlıklı sınırlar çizebilirler (Parçal, 2018).

Siber zorbalık, sosyal dışlanma, akademik başarısızlıklar, beden imajı ile ilgili sorunlar, aile içi çatışmalar, travmatik deneyimler ve olumsuz eleştiriler, ergenlerin özgüvenini zedeleyebilir. Bu tür olumsuz deneyimler, ergenlerin kendilerine olan güvenlerini kaybetmelerine, olumsuz düşünce kalıplarına kapılmalarına ve depresyon, kaygı bozukluğu gibi ruh sağlığı sorunları yaşamasına neden olabilir. Özgüvenin zedelenmesi, ergenlerin motivasyonunu kırabilir, başarılarını engelleyebilir ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyebilir (Parçal,2018).

Ergenlerde Özgüvenin Etkileri

Ergenlerde özgüvenin etkilerinin yaşam doyumu ile ilişkili olması beklenmektedir. Özgüven düzeyi yüksek olan bireyin yaşam doyumunun yüksek olması beklenirken özgüven düzeyi düşük olan bir bireyde yaşam doyumu düzeyinin düşük olması yönünde beklentiler bulunmaktadır (Doğan, 2010, s. 598).

Bilgin (2017)'e göre, "özgüven ergenlerde kendini bilme, benlik saygısı, doğru hedefler belirleme, akademik başarı, olumlu bir yaklaşım, kendiyle barışık olma, etkili iletişim kurma, kendinden emin olma ve bunu dışarıya yansıtma, başarma isteğine sahip olma, stresi yönetebilme, yeniliklere açık olma, girişimcilik ve sorumluluk almaktan çekinmeme, kendini iyi ifade etme ve duygularını kontrol edebilme becerileriyle ilişkilidir." Bir diğer ifadeyle, ergenlerde özgüvenin yeterli düzeyde olmasının pek çok olumlu etkisi bulunmaktadır. Özgüven düzeyinin düşük olması ise bahsi geçen durumlarda olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda ergenlerde yüksek ve düşük özgüven göstergelerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2.
Yüksek ve Düşük Özgüven Göstergeleri

Yüksek Özgüvenin Göstergeleri	• Bağımsızlık • Açık ve içten geldiği gibi davranmak • İyimser olmak, yaşamaktan ve mücadele etmekten heyecan duymak • Esnek olmak • Doğrudan ve açık iletişim yollarını kullanmak • Kendi sorunlarını, duygularım, sezgilerini, hırslarını vb. sahiplenmek • Duygusal yakınlık kurabilmek • Kendini ve başkalarını kabul etmek	• Başkalarına ve kendisine cesaret vermek • Güçlü ve zayıf olduğu konuların gerçekçi bir şekilde bilincinde olmak • Zayıflıklarını güçlendirmek için fırsat kabul etmek • Sorun çözücü olmak • Her türlü duyguyu ifade edebilmek • Uzlaşmaya direnmemek • Gerektiği zaman destek takviye istemek • Hayatın her yönüne katılmak
Düşük Özgüvenin Göstergeleri	• Fazlasıyla bağımlı olmak Karamsar ve kaderci olmak Kendini hiçbir şekilde iyi bulmamak • Kendini lanetlemek • Aşırı mükemmeliyetçilik • Yeni durumlardan aşırı şekilde ürkmek • Okulu bırakmak	• Fiziksel sağlık ve mutluluğu reddetmek • Kendini reddetmek • Başkalarına hükmetmek • Sürekli güven tazeleme ihtiyacı • Başkalarını manipüle etmek • Duygularının kolayca incinmesi • Eleştiriye karşı aşırı duyarlı olmak
	• Kendini her yönden eleştirmek • Herkesin kendisinden yüksek olduğuna inanmak, şiddetli bir aşağılık ve yükseklik kompleksi, yalnız ve izole olmak • Yakın ve derin duygusal ilişkiler kuramamak, kendini sevilmez gibi görmek • Bazen intiharı düşünmek, katı ve esneklikten uzak olmak • Başkalarından pek çok talepte bulunmak Karamsar olmak • Zevkli deneyimler yaşadığında suçluluk duymak • Reddedilmekten korkmak • Yanlış yapmaktan ve başarısızlıktan ürkmek • Kararsızlık • Duygularını bastıramadığı takdirde tehlikeli boyutta şiddet ve saldırganlık sergilemek	• Koruyucu iletişim yollarına başvurmak • Değişime karşı koyma • İltifat ve geribildirimler almamak • Sürekli mutsuz olmak • Başkaları ile ilişkilerinin sorunlu olması • Hep üzüntülü olmak • Anksiyete ve depresyona yatkın olmak • Hayatı olması gerekir, olmaması gerekir, olmak zorunda, olmalı gibi kurallarla yaşamak • Kendinden utanmak • Hayat yaşamaya değmez gibi hissetmek • Başkalarının hayatlarına aşırı ilgi göstermek veya hiç ilgilenmemek

Kaynak: Parçal, K.F. (2018). *Ergenlerin sosyal anksiyete düzeyleri ile özgüven algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tablo 2'de görüldüğü üzere bağımsızlık, esneklik, içinden geldiği gibi davranma, problem çözme, hayatın farklı alanlarına katılma, güçlü ve zayıf yönlerini bilme gibi yüksek özgüven göstergeleri bulunmaktadır. Düşük özgüven göstergeleri ise, karamsar bakış açısı, yalnızlık,

güven tazeleme ihtiyacı, depresyona yatkın olma, sürekli mutsuzluk hali, şiddet ve saldırganlık örnekleri, değişime direnç gösterme, kişilerarası ilişkilerde sorun yaşama, hata yapmaktan korkma şeklinde sıralanmaktadır. Bu konularda iyileşme kaydedilmesi için özgüven konusunda olumlu yönde gelişim gözlenmesi beklenmektedir.

Özgüven ile İlgili Araştırmalar

Bilgin (2011) tarafından yapılan ve *"Ergenlerde Özgüven Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi"* adlı çalışma ergenlerde özgüven düzeyinin çeşitli değişkenlerle ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisini ve farklı lise türlerinde nasıl farklılaştığının incelenmesidir. Çalışmaya, Kocaeli ilinde üç farklı lise türünde öğrenim gören 600 öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacının kendisi tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", "Özgüven Ölçeği", ve "Psikolojik İyi Olma Ölçekleri" aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, yapılan veri analizlerinden elde edilen bulgulara göre düşük, orta ve yüksek özgüven düzeyine sahip ergenlerin, diğerleri ile olumlu ilişkiler ve yaşam amaçları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yine özgüven ve diğerleri ile olumlu ilişkiler ve yaşam amacı arasında pozitif bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Demografik değişkenlerden elde edilen verilerde cinsiyet, lise türü, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, kilo algısı ve disiplin cezası alıp almamaya bağlı olarak özgüven düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Diğer değişkenlerden elde edilen verilerde ise yaş, sosyo-ekonomik düzey, algılanan ebeveyn tutumu, akademik başarı ve fiziksel görünüm algısının, özgüven düzeylerinde anlamlı bir değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Erkek (2016), Çankırı ili Orta, Kurşunlu ve Yapraklı ilçelerinde yatılı ve gündüzlü eğitim alan 300 ortaöğretim öğrencisini uygun örneklem yöntemi ile dâhil ettiği, *"Yatılı ve Gündüzlü Eğitim Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri ile Özgüvenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"* adlı çalışmada, yatılı ve gündüzlü eğitim alan ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile özgüvenleri arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak "Şiddet Eğilimi Ölçeği" ve Akın (2007) tarafından geliştirilen "Özgüven Ölçeği" kullanılmıştır. Bu amaçla, araştırma sonucunda öğrencilerin yatılı ya da gündüzlü eğitim almalarının şiddet eğilimleri ve özgüvenleri üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır.

Dirik (2016), *"Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Öz-Güven Arasındaki İlişkilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi"* adlı çalışmasının örneklemini İstanbul'da

öğrenim gören yaşları 13 ile 18 arasında değişen 200 (93 erkek, 107 kız) lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Özgüven Ölçeği, Ergenler için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgulara göre; ergenlerin özgüven akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, ergenlerin özgüven düzeyleri üzerinde cinsiyet, yaş, gelir düzeyi ve fiziki algı faktörlerinin etkili olduğu, ebeveyn tutumlarının ergenlerin özgüven düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı, akademik başarı algısı ile akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Çoknaz, Yıldız, Erbil ve Altıntaş (2018), *"Lise Öğrencilerinin Özgüven Düzeylerinin Karşılaştırılması"* adlı araştırmada lise öğrencilerinin öz güven düzeylerinin cinsiyet, spor yapıp yapmama, öğrenci pansiyonlarında kalıp kalmama değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın örneklemini 2017-2018 eğitim öğretim yılında Bolu Fen Lisesi ve TOBB Zübeyde Hanım Kız Meslek ve Teknik Lisesi'nde eğitim gören 438 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veriler toplama amacıyla Özgüven Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin özgüven düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı, spor yapma durumuna göre ise anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Gencer (2019), çalışma grubunu Çorum il merkezinde bulunan imam hatip liselerinde öğrenim gören 276 öğrencinin oluşturduğu *"İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Özgüven Düzeyleri Hakkında Nicel Bir Analiz"* adlı araştırmasında veri, toplama araçları olarak Özgüven Ölçeği kullanmıştır. Araştırma sonucunda hem özgüven ölçeğinin geneline göre hem de alt ölçeklerden elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin özgüven düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin özgüven düzeyleri ile aile içi iletişim, geçmiş öğretim yılı başarı durumu ve okul dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumu arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Özgüven düzeyi en yüksek olan öğrenci grubunun ailesiyle iletişimlerinin de "çok iyi" olduğu görülmüştür. Geçmiş öğretim yılı başarısı yüksek olan öğrencilerin tüm ölçeklerde özgüven düzeyi de yüksek çıkmıştır. Öğrencinin başarı düzeyi arttıkça, özgüven düzeyi de artmaktadır. Sinema, konser gibi etkinliklere gitmek, çeşitli sportif faaliyetlerde yer almak, arkadaşlarıyla zaman geçirmek, yazılım kursu, işaret dili kursu, bağlama kursu, fotoğrafçılık, okçuluk, satranç ve el sanatları gibi başka etkinliklere katılmak öğrencilerin özgüvenlerini olumlu olarak etkilemektedir. Özgüven, okul dışında herhangi bir faaliyete katılmayan öğrencilerin yer aldığı grupta en düşük düzeydedir. Bununla birlikte; özgüven ile cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu,

ailenin ekonomik durumu, ailenin öğrenciye karşı tutumu ve öğrencilerin harçlık durumu arasında ise anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Ateş (2020), *"Öğrencilerin Özgüven ve Sorumluluk Duygusunun Akademik Başarı Üzerindeki Rolü"* adlı çalışmada öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygusunun akademik başarı üzerindeki rolünü araştırmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri Küçükçekmece Gülten Özaydın Çok Programlı Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerden elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 187'si kadın, 125'i erkek, toplam 312 öğrencinden oluşmaktadır. Araştırmada "Özgüven Ölçeği", "Sorumluluk Duygusu Ölçeği", "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin akademik başarı notları bir önceki yıl karne notlarından alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre özgüven düzeylerinin daha yüksek olduğu, anne-babaları birlikte olanların öz güvenlerinin daha yüksek olduğu, anne ve babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe çocuklarının da özgüvenlerinin arttığı, kardeşi olmayanların özgüvenlerinin daha yüksek olduğu, sorumluluk düzeyinin cinsiyet açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, sınıf düzeyi arttıkça sorumluluk duygusunun da yükseldiği araştırma bulguları ile ortaya konulmuştur. Bununla birlikte kadınların erkeklere göre akademik olarak daha başarılı oldukları, annenin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencinin akademik başarısının da arttığı gözlenmektedir. Özgüven duygusunun sorumluluk duygusuna göre akademik başarıyı daha çok yordadığı görülmektedir. Sonuç olarak akademik başarı öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygularından etkilendiği ortaya çıkmıştır.

Kıloğlu (2021), *"Sosyal Medya Kullanan Genç Yetişkinlerde Beden Algısı ve Özgüven Arasındaki İlişki"* adlı çalışmada sosyal medya kullanan genç yetişkinlerde Beden Algısı ve Özgüven arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma rastgele seçilen 250 katılımcı ile gerçekleşmiştir. Araştırmanın veri toplama araçları, "Tanımlayıcı Veri Toplama Formu", "Beden Algısı Ölçeği" ve "Özgüven Ölçeği"dir. Çalışmanın veri analizleri sonucunda; sosyal medya kullanan genç yetişkinlerin beden algıları ve özgüvenleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Özdemir (2021), "*Üniversite Öğrencilerinin Özgüven Düzeyleri ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi"*adlı araştırmada örneklemi 2020-2021 eğitim öğretim yılında Biruni Üniversitesi'nde öğrenim gören, %53,9'u kadın, %46,1'i erkek 191 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma verileri "Demografik Bilgi Anketi", "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ve "Özgüven Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Bu araştırma

sonucunda genel olarak öğrencilerin yüksek düzeyde sosyal destek algısına ve özgüvene sahip oldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra sosyal destek algısı ve özgüven arasında orta derecede pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerde Özgüven ve Sosyal Medya Tutumları İlişkisi

Ergenlik dönemi, ergende meydana gelen tüm değişimlerin ergenin kimlik oluşumunu etkilediği özel bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan değişikliklerin yanında toplumun beklentileri ve çevresel faktörler de ergenin kimlik oluşum sürecini etkilemektedir (Düvenci, 2012). Ergenlerde sosyal medya kullanımı oldukça yüksektir (Hoşoğlu-Kama, 2022, s. 89). Sosyal medyanın olumlu ve olumsuz etkilerinin en çok ergenlik dönemindeki gençleri kapsayacağı düşünülmektedir (Düvenci, 2012). Bu nedenle sosyal medya tutumları, ergenlerde özgüven başta olmak üzere pek çok süreçte etkisini göstermektedir.

Bireyin sosyal medya kullanımı, iletişim kurma becerisini etkileyebilir. Ergenlerde sosyal medya kullanımının aşırı olması, iletişime zarar verebilir ve bu nedenle iletişim dinamiklerini olumsuz yönde etkileyebilir (Birinci ve Terkan, 2023, s. 180). Böyle bir durumda ergenlerde özgüvenin düşmesi örnekleri gözlenebilir.

Sosyal medya bağımlılığı, ergenlerde sosyal medya tutumları ve özgüvenle ilişkili konulardan birisidir ve aşağıdaki tabloda gösterilen etkilere sahiptir.

Tablo 3.
Sosyal Medya Bağımlılığı ve Etkileri

Sosyal Medya Konuları	Açıklamalar	Önemi ve Etkileri
Sosyal Medya Bağımlılığı	Gün boyunca sürekli sosyal medya hesaplarının kontrol edilmesi şeklinde tarif edilebilir.	Dikkat dağınıklığı, stres, yorgunluk ve iletişimsizlik gibi problemlere yol açabilir.
Sosyal Medya Detoksu	Belirli süre sosyal medya kullanımını sınırlandırmak ya da saatlere bağlamak anlamına gelir.	Sosyal medya bağımlılığından kurtulmak ve dikkat seviyesini artırmak açısından önemlidir.
Ülkemizde Sosyal Medya Kullanımı	Türkiye'de İnternete erişen kişi sayısı 65,8 milyon; sosyal medya kullanıcı sayısı ise 60 milyon.	Sosyal medya kullanımının sıklığı ve yaygınlığı artarak bireyler üzerinde etkisini artırmaktadır.
En Fazla Kullanılan Sosyal Medya Uygulamaları	Youtube, Instagram, Whatsapp, Facebook, Twitter ülkemizde en çok kullanılan uygulamalar arasında.	Bunlar, sosyal medyanın halk üzerindeki etkisini belirlemede önemli rol oynar.
Bilinçli Sosyal Medya Kullanımı	Sosyal medya kullanımının kontrol altında tutulması gerekir.	Bilinçli sosyal medya kullanımı, olumsuz etkileri minimuma indirgemeye yardımcı olur.
Sosyal Medya Yönetimi	Sosyal medya kullanımını kontrol etmek, sınırlandırmak ve yönlendirmeyi içerir.	Sağlıklı sosyal medya kullanımı ve bağımlılıkla mücadelede önemlidir.
Sosyal Medya ve Z Kuşağı	Z kuşağı, sosyal medyayı en aktif kullanan jenerasyondur.	Sosyal medyanın gelecekteki gelişimini ve etkilerini belirleyen önemli bir demografiktir.
Whatsapp'ın Durumu	Temelde bir mesajlaşma uygulaması olsa da sosyal medya platformu olarak da kabul edilir.	Whatsapp, sosyal medya anlamında büyük bir kitlenin olduğu bir platformdur.
Sosyal Medya Artış Oranları	Sosyal medya kullanıcı sayısında yaşanan hızlı ve büyük artış	Bireylerin kişisel ve sosyal yaşamları üzerindeki etkisini artırmaktadır.
Sosyal Medya'nın Sağlık Üzerindeki Etkileri	Sürekli sosyal medya kullanımı, bazı ruhsal ve bedensel sağlık sorunlarına yol açabilir.	Sosyal medya kullanımının bireylerin genel sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olabilir.

Kaynak:Polat, N. (2021). Sosyal medya bağımlılığı. https://www.iienstitu.com/blog/sosyal-medya- bağımlılığı sayfasından erişilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere, ergenlerin sosyal medya mecralarında kontrolsüzce geçirdikleri zamanın artması psikolojik, kişisel ve sosyal yaşamları üzerinde olumsuz sonuçlar yaratabilecek etkilere sahiptir. Buna göre, sosyal medya tutumlarının olumlu yönde seyretmesi ergenlerin özgüven düzeyleri içinde olumlu olabileceği değerlendirmesi yapılabilir.

Ergenlerde Özgüven Düzeyleri ve Sosyal Medya Tutumları İlişkisi ile İlgili Araştırmalar

Jan, Soomro ve Ahmad (2017), *"Impact Of Social Media On Self-Esteem"* adlı araştırmalarında sosyal medya ve özsaygı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada

İşletme Yönetimi Enstitüsü (IoBM) öğrencilerinden 150 katılımcıya anket ve mülakat yoluyla veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların yaklaşık %88'inin Facebook'ta sosyal karşılaştırmalar yaptıklarını ve bu karşılaştırmaların %98'inin yukarı yönlü sosyal karşılaştırmalar olduğunu görülmüştür. Ayrıca araştırmada, sosyal medya kullanımı ve özsaygı arasında güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sosyal medya kullanımındaki artış, bireylerin özsaygı düzeylerini düşürmektedir. Facebook'ta günlük geçirilen bir saat, bireyin özsaygı puanında ortalama 5.574 birimlik bir azalmaya karşılık gelmektedir.

Ayyıldız (2020), *"Ergenlerin Sosyal Medya Tutumlarının Özsaygılarına Etkileri"* adlı çalışmasında İstanbul ili, Güngören İlçesi'nde 2015-2016 öğretim yılında öğrenim görmekte olan 181 erkek ve 187 kadın, toplam 368 öğrenci ile çalışmıştır. Çalışmada veriler "Kişisel Bilgi Formu", "Sosyal Medya Tutum Ölçeği", "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)" ve "Coopersmith Özsaygı Envanteri (CSEI)" aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal medya tutumlarında algılanan gelir düzeyi, anne- baba evlilik durumu, anne-babanın sağ olup olmama durumu, annenin eğitim düzeyi, annenin tutum değişkeni, kardeş sayısı ve sosyal medyaya bağlanma türü açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bununla birlikte, aile gelir durumu, anne-baba evlilik durumu, anne-baba sağ olup olmama durumu, anne tutumu, baba eğitim düzeyi, baba tutumu, sosyal medyada harcanan süre ve sosyal medyaya bağlanma yeri açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Türk ve Kazan (2020), tarafından yapılan *"Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Özellikleri ile Sosyal Medya Kullanım Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: İstanbul İli Şişli İlçesi Örneği"* adlı çalışmada, araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özellikleri ile sosyal medya kullanım tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemi İstanbul ili Şişli ilçesinde öğrenim gören 9-11. sınıflarda okuyan 589 öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu", "Olumlu-Olumsuz Mükemmeliyetçilik Ölçeği" ve "Sosyal Medya Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal medya tutumları ile olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal medyaya ilişkin daha fazla olumlu tutumları olduğu görülmüştür.

Elsel ve Onan (2020), *"Ergenlerde Benlik Algısı ve Sosyal Medya Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"* adlı çalışmada veriler "Kişisel Bilgi Formu", "Sosyal Medya Tutum

Ölçeği" ve "Sosyal Karşılaştırma Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini Kastamonu il merkezindeki Abdurrahmanpaşa Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören 222 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, ergenlerin benlik algılarının olumlu olduğu ve sosyal medyaya ilişkin olumlu tutum sergiledikleri, benlik algısı ve sosyal medya tutumlarının birbiriyle ilişkili olduğu görülmüştür.

Yalçın (2022), *"7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları ile Benlik Saygıları ve Akademik Özgüvenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"* adlı çalışmanın örneklemini 7. ve 8. sınıflarda öğrenim gören 230 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmada veri toplama araçları olarak "Sosyal Medya Tutum Ölçeği (SMTÖ)", "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)", "Akademik Özgüven Ölçeği (AÖÖ)"ve araştırmacı tarafından düzenlenen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, sosyal medya tutumunun ve akademik özgüveninin benlik saygısı üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte akademik özgüven toplam puanının ve sosyal medya tutumu toplam puanının 7. sınıflar lehine farklılaştığı; cinsiyet, babanın eğitim durumu ve babanın medeni durumu gibi değişkenlerin ergenlerin benlik saygısı, akademik özgüven ve sosyal medya tutumu için belirleyici olmadığı, fakat annenin medeni durumu ve annenin eğitim durumunun ergen benlik saygısı üzerinde etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ile verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Çalışma nicel olup, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 2010). Bu araştırmada da yapılandırılmış ölçme araçları kullanılarak İstanbul ili Küçükçekmece ilçesindeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin özgüvenleri ile sosyal medya tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini İstanbul ili merkez ve ilçelerinde bulunan resmi ve özel lise ve dengi okullarda öğrenim gören 14-18 yaş arası öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2023-2024 eğitim öğretim yılında, İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde MEB'e bağlı ve özel ortaöğretim okulları arasından tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen ve toplam 11 okulda öğrenim gören 484 lise öğrencisi oluşturmaktadır.

Örneklem belirlenirken, Küçükçekmece ilçesinde mevcut liselerde öğrenim gören toplam öğrenci sayısı (n=33.346) belirlenmiş ve %95 özgüven düzeyi ile %5 güven aralığı düzeyi için gerekli minimum örneklem büyüklüğü (n= 380) hesaplanmıştır (Tablo 7). Araştırmaya katılacak öğrencilerin bazılarının vereceği cevapların eksik veya hatalı çıkması olasılığından dolayı örneklem sayısı 484'e çıkarılmıştır.

Tablo 4.
Örneklem Büyüklüğü Belirleme Hata Payı Hesaplama

Güven Düzeyi	%95
Güven Aralığı	5
Ana Kitle	33346
Örnek Büyüklüğü	380
Yüzdesi	50
Hata Payı	5

Çalışma grubuna ilişkin demografik özelliklerinin yüzde ve frekans dağılımına Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5.
Demografik Değişkenlerin Dağılımları

Değişken	Düzey	n	%
Cinsiyet	Kadın	225	46,5
	Erkek	259	53,5
	Toplam	484	100
Yaş	14	135	27,9
	15	110	22,7
	16	109	22,5
	17	107	22,1
	18	23	4,8
	Toplam	484	100
Sınıf	9	171	35,3
	10	88	18,2
	11	124	25,6
	12	101	20,9
	Toplam	484	100
Okul Türü	Anadolu İmam Hatip Lisesi	30	6,2
	Anadolu Lisesi	115	23,8
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	186	38,4
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	23	4,8
	Fen Lisesi	23	4,8
	Özel Kolejler	67	13,8
	Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi	40	8,2
	Toplam	484	100
Anne ÖğrenimDüzeyi	Okur-yazar/İlkokul	128	26,5
	Ortaokul	88	18,2
	Lise	174	36,0
	Lisans/Lisansüstü	93	19,3
	Toplam	483	100
Baba Öğrenim Düzeyi	Okur-yazar/İlkokul	52	10,8
	Ortaokul	63	13,0
	Lise	203	42,0
	Lisans/Lisansüstü	165	34,2
	Toplam	483	100
Doğum Sırası	İlk	213	44,0
	2	189	39,0
	3	65	13,5
	4+	17	3,5
	Toplam	484	100

Kardeş Sayısı	Yok	74	15,3
	1	189	39,0
	2-3	183	37,8
	4+	38	7,9
	Toplam	484	100
Sık Kullanılan Sosyal Medya Türü	Facebook	10	2,1
	Instagram	383	79,1
	Tik-Tok	46	9,5
	Twitter	11	2,3
	YouTube	26	5,4
	Diğer (e-okul, Sahibinden, Watsapp)	8	1,6
	Toplam	484	100

Tablo 5 sırayla incelendiğinde cinsiyet değişkeninin dağılımına bakıldığında, %46,5'i(n=225) kadın ve %53,5'i(n=259) erkektir. Yaş değişkeninin dağılımına bakıldığında, %27,9'u (n=135) 14, %22,7'si (n=110) 15, %22,5'i (n=109) 16, %22,1'i (n=107) 17 ve %4,8'i (n=23)18 yaşındadır. Sınıf değişkeninin dağılımına bakıldığında, %35,3' (n=171) 9. sınıf, %18,2'si (n=88) 10.sınıf, %25,6'sı (n=124) 11. sınıf ve %20,9'u (n=101) 12. sınıftadır. Okul değişkeninin dağılımına bakıldığında, %6,2'si (n= 30) Anadolu İmam Hatip Lisesi, %23,8'i (n=115) Anadolu Lisesi, %38,4'ü (n=186) Anadolu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, %4,8'i (n=23) Çok Programlı Anadolu Lisesi, %4,8'i (n=23) Fen lisesi, %8,2'si (n=40) Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi ve %13,8'i (n=67) Özel Kolej Liseleridir. Anne öğrenim düzeyi değişkeninin dağılımına bakıldığında, %26,5'i (n=128) Okur-yazar ve İlkokul, %18,2'si (n=88) ortaokul, %36,0'sı (n=174) lise ve %19,3'ü (n=93) lisans ve lisansüstüdür. Baba öğrenim düzeyi değişkeninin dağılımına bakıldığında, %10,8'i (n=52) Okur-yazar ve İlkokul, %13,0'ü (n= 63) ortaokul, %42,0'ü (n=203) lise ve %34,2'si (n=165) Lisans ve lisansüstüdür. Doğum sırası değişkeninin dağılımına bakıldığında, %44,0'ü (n=213) birinci, %39,0'u (n=189 kişi) 2, %13,5'i (n=65 kişi) 3 ve %3,5'i (n=17) 4 ve üzeridir. Kardeş sayısı değişkeninin dağılımına bakıldığında, %15,3'ü (n=74) kardeşi yok, %39,0'u (n=189) 1, %37,8'i (n=183) 2-3 ve %7,9'u (n=38) 4 ve üzeri kardeşe sahiptir. Sosyal ağ değişkeninin dağılımına bakıldığında, %1,6'si (n=8) Diğer (e-okul, sahibinden, WhatsApp), %2,1'i (n=10) Facebook, %79,1' (n=383) Instagram, %9,5'i (n=46 kişi) Tik-tok, %2,3'ü (n=11) Twitter ve %5,4'ü (n=26) Youtube kullanmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla, çalışmaya katılan öğrencilerin genel bilgilerini elde etmek için "Kişisel Bilgi Formu" (EK 1), öğrencilerin sosyal medya tutumlarını ölçmek

için “Sosyal Medya Tutum Ölçeği” (EK 2) ve öğrencilerin özgüven düzeylerini ölçmek için ise “Özgüven Ölçeği” (EK 3) gerekli izinler (EK 4) alınarak uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bilgi elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan formda öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, devam ettikleri okul türü, sınıf düzeyi, anne ve baba öğrenim düzeyi, kardeş sayısı ve doğum sırası ile sıklıkla kullandıkları sosyal medya türüne ilişkin olmak üzere toplam dokuz soru yer almaktadır.

Sosyal Medya Tutum Ölçeği

Otrar ve Argın (2014) tarafından öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarını belirlemek amacı ile geliştirilmiş olan “Sosyal Medya Tutum Ölçeği”dört alt boyut ve beşli Likert tipinde 23 maddeden oluşmaktadır. Madde dağılımları her bir alt boyut için şu şekilde belirlenmiştir: *Paylaşım İhtiyacı* boyutu sekiz madde, *Sosyal Yetkinlik* alt boyutu altı madde, *Sosyal İzolasyon* alt boyutu altı madde ve *Öğretmenlerle İlişki* alt boyutu üç madde.

Ölçeğin her bir alt boyutu için puan hesaplamalarında o alt boyutta yer alan maddelerin puanları toplanır. Ancak, ölçek toplam puanı hesaplanırken *Sosyal İzolasyon* alt boyutunda yer alan maddeler olumsuz ifadeler içerdiklerinden dolayı ters puanlama yapılır. Ölçekten ve her bir alt boyutundan alınacak puanın yüksek olması, sosyal medyaya ve ilgili alt boyuta ilişkin tutumlarının yüksek düzeyde olduğu anlamına gelmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 23, en yüksek puan 115'tir. Ölçeğin cevaplanması yaklaşık on beş dakika sürmektedir (Argın, 2013)**.**

Ölçeğin ve alt boyutların güvenirliği için yapılan analizlerde ölçeğin toplamı için Cronbach $\alpha T=.85$, alt boyutlar için Cronbach $\alpha min=.79$ ile Cronbach $\alpha max=.81$ arasında değişmektedir. Öte yandan madde-toplam ve madde-kalan korelasyonlarının anlamlı ve maddelerin ayırt edici olduğu saptanmış, ayrıca faktörler arasındaki korelasyonun anlamlı olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgular ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu kanıtlar niteliktedir (Argın, 2013). Mevcut çalışma kapsamında ölçeğin güvenirlik analizi yapılmış olup, Cronbach alfa katsayıları hesaplanarak, elde edilen sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.
Sosyal Medya Ölçeği İçin Cronbach Alfa Değerleri

	Sosyal Yetkinlik	Paylaşım İhtiyacı	Öğretmenlerle İlişki	Sosyal İzolasyon	Sosyal Medya Ölçeği
Cronbach's Alpha	0,616	0,858	0,774	0,746	0,679

Not: 0 < R< 0.40 ise güvenilir değil
0.40 < R< 0.60 ise düşük güvenilirlikte
0.60 < R< 0.80 ise oldukça güvenilir
0.80 < R< 1.00 ise yüksek güvenilirlikte (Uzunsakal veYıldız, 2018).

Özgüven Ölçeği

Özgüven ölçeği, Akın (2007) tarafından ortaöğretim öğrencilerinin özgüven düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, *İç Özgüven* ve *Dış Özgüven* olmak üzere iki alt boyuttan ve*İç Özgüven* alt boyutunda 17, *Dış özgüven* alt boyutunda 16 olmak üzere, beşli Likert tipte toplam 33 maddeden oluşmaktadır.

İç Özgüven alt boyutundaki maddeler, bireyin kendini sevmesi, tanıması, açık hedefler belirlemesi, pozitif düşünme becerisine sahip olması, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi gibi özelliklerini değerlendirmektedir. *Dış Özgüven* boyutundaki maddeler ise, bireylerin kolay iletişim kurabilmesi, kendini sağlıklı biçimde ifade edebilmesi, duygularını kontrol edebilmesi ve risk alabilmesi gibi özellikleri içermektedir. Ölçekten ve alt boyutlardan alınan puanın yüksek olması özgüvenin ve ilgili alt boyut özgüven düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Özgüven ölçeğinin güvenirlik değerlerine bakıldığında ölçek bütünü için ölçeğin toplamı için Cronbach Alfa iç tutarlılık sayısının αT=.83, *İç Özgüven* ve *Dış Özgüven* alt ölçekleri için sırasıyla, .83 ve .85 olarak bulunmuştur Akın (2007). Mevcut çalışma kapsamında ölçeğin güvenirlik analizi yapılmış olup, Cronbach alfa katsayıları hesaplanarak, elde edilen sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7.
Özgüven Ölçeği İçin Cronbach Alfa Değerleri

	İç özgüven	Dış özgüven	Özgüven ölçeği
Cronbach's Alpha	0,806	0,816	0,895

Not: 0 < R< 0.40 ise güvenilir değil
0.40 < R< 0.60 ise düşük güvenilirlikte
0.60 < R< 0.80 ise oldukça güvenilir
0.80 < R< 1.00 ise yüksek güvenilirlikte (Uzunsakal veYıldız, 2018).

Verilerin Toplanması

Araştırma için Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan alınan Etik Kurul Onayının (EK 6) ardından, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan MEB İzin Belgesi (EK 7) ile araştırmacı tarafından Küçükçekmece ilçesinde belirlenen toplam 11 özel ve devlet okuluna gidilerek, okul müdürleri ve öğretmenler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelerde araştırmanın kapsamı, öğrencilerin ölçekleri nasıl dolduracağı ile ilgili detaylı bir şekilde bilgi verilerek, okullara toplam 500 ölçme aracı bırakılmıştır. İki gün sonra okullara gidilerek doldurulan 214 ölçme aracı teslim alınmıştır. Bunlardan 20 tanesi eksik ve hatalı veri nedeniyle elenmiş, 194 ölçme aracı kalmıştır. Buna ek olarak, ölçme araçları dijital ortama aktarılarak aynı okullardaki öğretmenler aracılığıyla öğrenci Whatsaap gruplarında paylaşılmıştır. Burada 292 ölçme aracı doldurulmuştur. Hatalı doldurulan 2 ölçme aracı elendikten sonra dijital ortamdaki 290 ölçme aracı ile birlikte toplam 484 ölçek analiz için değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde ilk olarak ölçeklerin ve alt boyutlarının güvenirliğini tespit etmek için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Ardından ölçekten elde edilen verilerin normallik varsayımı Kolmogorov- Smirnov testi ile incelenmiştir.

Tablo 8.
Sosyal Medya Ölçeğinin Normallik Test Sonuçları

	Sosyal Yetkinlik	Paylaşım İhtiyacı	Öğretmenlerle İlişki	Sosyal İzolasyon	Toplam Ölçek
Ortalama	2,902	3,220	3,037	2,706	2,979
Standart Sapma	0,622	0,771	0,978	0,858	0,414
p değeri	0,001	0,000	0,000	0,007	0,008

*$p \leq 0.05$

Ölçeğin normal dağılım varsayımına bakıldığında, Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarının normal dağılımdan gelmediği görülmektedir ($p < \alpha=0,05$). Bu yüzden Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutları ile yapılan analizlerde parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Düzey sayısı 2 olan değişkenler parametrik olmayan testlerden Mann- Whitney test istatistiği, düzey sayısı 3 veya daha fazla olan değişkenler ise parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis test istatistiği ile analiz edilmiştir.

Tablo 9.
Özgüven Ölçeğinin Normallik Test Sonuçları

	İç Özgüven	Dış Özgüven	Toplam Ölçek
Ortalama	45,188	43,512	88,700
Standart Sapma	12,540	12,348	23,604
p değeri	0,453	0,007	0,176

*p ≤ 0.05

Özgüven Ölçeğinin normal dağılım varsayımına bakıldığında, *İç Özgüven* ile toplam ölçeğin normal dağılımdan geldiği (p > α=0,05), *Dış Özgüven* alt boyutunun ise normal dağılımdan gelmediği görülmektedir. Bu yüzden *İç Özgüven* ve toplam ölçek ile yapılan analizlerde parametrik testler, *Dış Özgüven* alt boyutu ile yapılan analizlerde ise parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Düzey sayısı 2 olan değişkenler parametrik testlerden Bağımsız Örnekler t testi, parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney test istatistiği, düzey sayısı 3 veya daha fazla olan değişkenler ise parametrik testlerden ANOVA F testi, parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis test istatistiği ile analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin sosyal medya tutumları ve özgüven düzeylerinin nasıl dağıldığını belirlemek için, Sosyal Medya Tutum Ölçeği ve Özgüven Ölçeğinin alt boyut puanlarının basıklık ve çarpıklık puanları ile ilgili betimsel istatistik analiz hesaplamaları yapılmıştır. Araştırma problemi doğrultusunda Sosyal Medya Tutum Ölçeği ve Özgüven Ölçeğinin alt boyutları arasındaki korelasyon için "Pearson Korelasyon" analizi uygulanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda ergenlerin sosyal medya tutumları ve özgüven düzeyleri ile ilişkili olarak araştırma kapsamında ele alınan alt problemlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Sosyal Medya Tutumlarına İlişkin Bulgular

Bu kısımda 1. ve 2. alt problemlere ilişkin bulgular yer almaktadır.

1. *Çalışmaya katılan ergenlerin sosyal medya tutum düzeyleri nasıldır?*

Çalışma grubundaki ergenlerin sosyal medya tutumlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10.
Sosyal Medya Ölçeği İçin Betimsel İstatistikler

Ölçek	N	Min	Max	Ort.	Varyans	Mod	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Yetkinlik	484	1,00	5,00	2,9015	,387	3,17	,346	,534
Paylaşım İhtiyacı	484	1,00	5,00	3,2195	,594	4,0	-,598	-,677
Öğretmenlerle İlişki	484	1,00	5,00	3,0372	,956	4,0	-,234	-,969
Sosyal İzolasyon	484	1,00	5,00	2,7059	,737	3,0	-,022	-,554
Sosyal Medya Ölçeği	484	1,83	4,04	2,9788	,172	3,13	-,330	-,137

Tablo 10'da çalışmaya katılanların sosyal medya ölçeğinin *Sosyal Yetkinlik* alt boyutuna ilişkin minimum düzeyin 1 ve maksimum düzeyin 5 olduğu görülmektedir. *Sosyal Yetkinlik* düzeylerinin $\overline{X}$ =2,9015 ortalama düzeye sahip olduğu bu değerin çarpıklık ve basıklık değeri incelendiğinde *Sosyal Yetkinlik* alt boyutuna ilişkin ölçek puanlarının ortalama civarında bir yığılma gösterdiği görülmektedir.

Çalışmaya katılanların Sosyal Medya Ölçeğinin *Paylaşım İhtiyacı* alt boyutuna ilişkin minimum düzeyin 1 ve maksimum düzeyin 5 olduğu görülmektedir. *Paylaşım İhtiyacı* düzeylerinin $\overline{X}$ =3,2195 ortalama düzeye sahip olduğu bu değerin çarpıklık ve basıklık değeri incelendiğinde *Paylaşım İhtiyacı* alt boyutuna ilişkin ölçek puanlarının ortalama civarında bir yığılma gösterdiği görülmektedir.

Çalışmaya katılanların Sosyal Medya Ölçeğinin *Öğretmenlerle İlişki* alt boyutuna ilişkin minimum düzeyin 1 ve maksimum düzeyin 5 olduğu görülmektedir. *Öğretmenlerle İlişki* düzeylerinin $\overline{X}$ =3,0372 ortalama düzeye sahip olduğu bu değerin çarpıklık ve basıklık değeri incelendiğinde *Öğretmenlerle İlişki* alt boyutuna ilişkin ölçek puanlarının ortalama civarında bir yığılma gösterdiği görülmektedir.

Çalışmaya katılanların Sosyal Medya Ölçeğinin *Sosyal İzolasyon* alt boyutuna ilişkin minimum düzey 1 ve maksimum düzeyin 5 olduğu görülmektedir. *Sosyal İzolasyon* düzeylerinin $\overline{X}$ =2,7059 ortalama düzeye sahip olduğu bu değerin çarpıklık ve basıklık değeri incelendiğinde *Sosyal İzolasyon* alt boyutuna ilişkin ölçek puanlarının ortalama civarında bir yığılma gösterdiği görülmektedir.

Çalışmaya katılanların Sosyal Medya Ölçeğine ilişkin minimum düzey 1,83 ve maksimum düzeyin 4,04 olduğu görülmektedir. Sosyal Medya Ölçeği düzeylerinin $\overline{X}$ =2,9788 ortalama düzeye sahip olduğu bu değerin çarpıklık ve basıklık değeri Sosyal Medya Ölçeğine ilişkin ölçek puanlarının ortalama civarında bir yığılma gösterdiği görülmektedir.

Son olarak Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde, katılımcıların *Sosyal Yetkinlik, Paylaşım İhtiyacı, Öğretmenlerle İlişki* ve *Sosyal İzolasyon* alt boyutlarında orta düzeyde puanlar aldığı görülmektedir. Özellikle *Paylaşım İhtiyacı* alt boyutunda ortalama puanın daha yüksek olması (=3,2195), ergenlerin sosyal medyayı bilgi ve duygu paylaşımı için aktif olarak kullandıklarını göstermektedir. *Sosyal İzolasyon* alt boyutunda ise ortalama puanın daha düşük olması (=2,7059), katılımcıların sosyal medyayı izole olma aracı olarak görmediğine işaret etmektedir.

2. *Çalışmaya katılan ergenlerin sosyal medya tutum düzeyleri, ergenlerin cinsiyet, yaş, sınıf, okul türü, anne ve baba öğrenim düzeyi, doğum sırası ve kardeş sayısı ile sosyal medya tercihi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?*

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal medya tutum düzeyleri Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11.
Cinsiyet ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Mann-Whitney-U analizi.

Ölçekler	Cinsiyet	Ortalama	Ss	MWU	p değeri	Fark
Sosyal Yetkinlik	Kadın	2,94	0,60	26269,5	0,061	
	Erkek	2,87	0,64			
Paylaşım İhtiyacı	Kadın	3,29	0,73	26479,0	0,080	
	Erkek	3,15	0,80			
Öğretmenlerle İlişki	Kadın	3,18	0,94	24521,0	0,002*	1>2
	Erkek	2,91	0,99			
Sosyal İzolasyon	Kadın	2,70	0,87	28711,0	0,781	
	Erkek	2,71	0,85			
Toplam Ölçek	Kadın	3,03	0,40	25036,0	0,007*	1>2
	Erkek	2,93	0,42			

*$p \leq 0.05$

Tablo 11 incelendiğinde, Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların cinsiyet değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U / Bağımsız örnekler t testi sonucunda, *Öğretmenlerle İlişki* ve toplam ölçek puanlarında kadınlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu ($p<\alpha=0,05$) görülmüştür. Bu bulgu kadın öğrencilerin *Öğretmenlerle İlişki* ve toplam ölçek puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$) ve kadın öğrencilerin sosyal medyayı daha çok iletişim ve ilişki kurma aracı olarak kullandıklarını ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşlarına göre sosyal medya tutum düzeyleri Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12.
Yaş ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Yaş	Ortalama	Ss	KW	p değeri	Fark
Sosyal Yetkinlik	14	2,99	0,53	12,115	0,017*	14>17
	15	2,88	0,68			
	16	2,96	0,61			
	17	2,74	0,64			
	18	2,99	0,72			
Paylaşım İhtiyacı	14	3,52	0,58	43,270	0,000*	14>15,17,18
	15	3,13	0,79			16>17,18
	16	3,31	0,77			
	17	2,96	0,81			
	18	2,68	0,75			
Öğretmenlerle İlişki	14	3,41	0,86	29,919	0,000*	14>15,16,17,18
	15	2,91	1,01			
	16	2,91	0,95			
	17	2,90	0,99			
	18	2,72	1,00			
Sosyal İzolasyon	14	2,44	0,80	19,752	0,001*	14>16,17
	15	2,73	0,86			
	16	2,78	0,86			
	17	2,94	0,81			
	18	2,68	1,03			
Toplam Ölçek	14	3,08	0,32	22,690	0,000*	14>15,17,18
	15	2,93	0,43			
	16	3,03	0,45			
	17	2,89	0,44			
	18	2,77	0,32			

*$p \leq 0.05$

Tablo 12 incelendiğinde, Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların yaş değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonucunda, Sosyal Medya Ölçeği ve tüm alt boyutlarından alınan puanlarında yaşa göre anlamı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p < \alpha=0,05$).

Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *Sosyal Yetkinlik* alt boyutu için 14 ile 17 arasında bulunan fark 14 yaş lehine, *Paylaşım İhtiyacı* alt boyutu için 14 ile 15,17,18 ve 16 ile 17,18 arasında bulunan fark 14 ve 16 yaşları lehine, *Öğretmenlerle İlişki* alt boyutu için 14 ile 15, 16, 17, 18 arasında bulunan fark 14 yaş lehine, *Sosyal İzolasyon* alt boyutu için

14 ile 16, 17 arasında bulunan fark 14 yaş lehine ve toplam ölçek için 14 ile 15, 17, 18 arasında bulunan fark 14 yaş lehinedir.

Yaş değişkeni ile sosyal medya ölçeği arasında yapılan analizler, 14 yaşındaki öğrencilerin ölçek toplam puanları ve tüm alt boyutlarda puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgu, ergenlik döneminin başlangıcında sosyal medya kullanımının daha yoğun olduğunu ve yaş ilerledikçe bu kullanımın azaldığını ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre sosyal medya tutum düzeyleri Tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13.
Sınıf ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Sınıf	Ortalama	Ss	KW	p değeri	Fark
Sosyal Yetkinlik	9	2,93	0,63	5,249	0,154	-
	10	2,91	0,56			
	11	2,94	0,63			
	12	2,79	0,63			
Paylaşım İhtiyacı	9	3,29	0,75	6,049	0,109	-
	10	3,31	0,74			
	11	3,17	0,81			
	12	3,07	0,77			
Öğretmenlerle İlişki	9	3,27	1,00	17,348	0,001*	9>10,11,12
	10	2,92	0,88			
	11	2,87	0,97			
	12	2,94	0,96			
Sosyal	9	2,52	0,85	12,305	0,006*	11,12>9

İzolasyon	10	2,74	0,80			
	11	2,82	0,89			
	12	2,85	0,84			
	9	3,00	0,40			
Toplam Ölçek	10	3,01	0,39	3,511	0,319	-
	11	2,98	0,44			
	12	2,92	0,42			

*p ≤ 0.05

Tablo 13 incelendiğinde, Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların sınıf değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonucunda, *Öğretmenlerle İlişki* ve *Sosyal İzolasyon* alt boyut puanlarında sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (p < α=0,05). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *Öğretmenlerle İlişki* alt boyutu için 9 ile 10, 11, 12 arasında bulunan fark 9. sınıf lehine, *Sosyal İzolasyon* alt boyutu için 11,12 ile 9 arasında bulunan fark 11. ve 12. sınıflar lehinedir.

Sınıf değişkenine göre Sosyal Medya Ölçeği puanları arasında yapılan analizler, 9. sınıf öğrencilerinin *Öğretmenlerle İlişki* puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (p < 0,05). Bu bulgu, liseye yeni başlayan öğrencilerin bir iletişim aracı olarak sosyal medyayı daha çok kullandıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, 11. ve 12. sınıf öğrencilerin *Sosyal İzolasyon* puanlarının daha yüksek olmasında bu öğrencilerin üniversiteye hazırlık çalışmalarının etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin okul türüne göre sosyal medya tutum düzeyleri Tablo 14'de gösterilmiştir.

Tablo 14.
Okul ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Okul Türü	Ortalama	SS	KW	pDeğeri	Fark
Sosyal Yetkinlik	Anadolu İmam Hatip Lisesi	2.69	0.58	14.340	.026*	5, 6 > 1
	Anadolu Lisesi	2.99	0.74			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2.84	0.62			
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	2.82	0.65			
	Fen Lisesi	03.03	0.51			
	Özel Kolejler	03.05	0.47			
	Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi	2.80	0.48			
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	03.03	0.91	65.137	.000*	6 > 1, 4

Paylaşım İhtiyacı	Anadolu Lisesi	3.16	0.83			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	03.08	0.78			
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	2.99	0.79			
	Fen Lisesi	3.32	0.49			
	Özel Kolejler	3.84	0.29			
	Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi	3.23	0.64			
Öğretmenlerle İlişki	Anadolu İmam Hatip Lisesi	2.88	0.90	74.091	.000*	6, 7 > 1, 3, 4
	Anadolu Lisesi	3.17	1.11			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2.73	0.91			
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	2.59	0.77			
	Fen Lisesi	2.94	0.86			
	Özel Kolejler	3.75	0.53			
	Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi	3.33	0.92			
Sosyal İzolasyon	Anadolu İmam Hatip Lisesi	2.85	0.83	67.852	.000*	1, 2, 3, 4, 5, 7 > 6
	Anadolu Lisesi	2.61	0.92			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2.88	0.80			
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	3.29	0.79			
	Fen Lisesi	03.07	0.52			
	Özel Kolejler	02.03	0.67			
	Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi	2.63	0.76			
Toplam Ölçek	Anadolu İmam Hatip Lisesi	2.87	0.40	22.339	.001*	5, 6 > 1, 3
	Anadolu Lisesi	2.97	0.47			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2.92	0.42			
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	2.97	0.53			
	Fen Lisesi	3.13	0.37			
	Özel Kolejler	3.15	0.27			
	Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi	2.97	0.30			

*$p \leq 0.05$

Tablo 14 incelendiğinde, Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların okul türü değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonucunda, Sosyal Medya Ölçeği ve tüm alt boyutlarından alınan puanlarda okul türüne göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p < \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *Sosyal Yetkinlik* alt boyutu için Fen Lisesi, Özel Kolejler ile Anadolu İmam Hatip Lisesi arasında bulunan fark Fen Lisesi ve Özel Kolejler lehine, *Paylaşım İhtiyacı* alt boyutu için Özel Kolejler ile Anadolu İmam Hatip Lisesi, Çok Programlı Anadolu Lisesi arasında bulunan fark Özel Kolejler lehine, *Öğretmenlerle İlişki* alt boyutu için Özel Kolejler, Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi ile Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Çok Programlı Anadolu Lisesi arasında bulunan fark Özel Kolejler, Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi lehine, *Sosyal İzolasyon* alt boyutu için Anadolu İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Çok Programlı Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi ile Özel Kolejler arasında bulunan fark Anadolu İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Çok Programlı Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi lehine (özel kolej aleyhine) ve toplam ölçek için Fen Lisesi, Özel Kolejler ile Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi arasında bulunan fark fen lisesi ve özel kolej lehinedir.

Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutları ile okul değişkeni arasında yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları, tüm alt boyutlar ve toplam ölçek puanlarının okul türüne göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır ($p < 0,05$). Özellikle özel kolej ve fen lisesi öğrencilerinin *Sosyal Yetkinlik* ve *Paylaşım İhtiyacı* puanlarının daha yüksek olması, bu okullardaki öğrencilerin sosyal medyayı daha etkin kullandıklarını göstermektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin anne öğrenim düzeyine göre sosyal medya tutum düzeyleri Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15.
Anne Öğrenim Düzeyi ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Anne Öğrenim Düzeyi	Ortalama	Ss	KW	p değeri	Fark
Sosyal Yetkinlik	Okur-yazar/İlkokul	2,73	0,58	20,541	0,000*	2,3,4>1
	Ortaokul	2,92	0,64			
	Lise	2,93	0,62			
	Lisans/Lisansüstü	3,06	0,61			
Paylaşım İhtiyacı	Okur-yazar/İlkokul	2,98	0,80	27,127	0,000*	3,4>1,2
	Ortaokul	3,09	0,77			
	Lise	3,34	0,75			
	Lisans/Lisansüstü	3,45	0,68			
Öğretmenlerle İlişki	Okur-yazar/İlkokul	2,76	0,98	30,904	0,000*	4>1,2 3>1
	Ortaokul	2,83	1,05			
	Lise	3,16	0,93			
	Lisans/Lisansüstü	3,40	0,82			
Sosyal İzolasyon	Okur-yazar/İlkokul	2,89	0,82	20,298	0,000*	1,2,3>4
	Ortaokul	2,82	0,84			
	Lise	2,68	0,86			
	Lisans/Lisansüstü	2,39	0,84			
Toplam Ölçek	Okur-yazar/İlkokul	2,86	0,46	16,731	0,001*	3,4>1
	Ortaokul	2,94	0,42			
	Lise	3,04	0,39			
	Lisans/Lisansüstü	3,07	0,34			

*$p \leq 0.05$

Tablo 15 incelendiğinde, Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların anne öğrenim düzeyi değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonucunda, Sosyal Medya Ölçeği ve tüm alt boyutlarından alınan puanlarda anne öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p < \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *Sosyal Yetkinlik* alt boyutu için ortaokul, lise, lisans/lisansüstü ile okur-yazar/ilkokul arasında bulunan fark ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü lehine, *Paylaşım İhtiyacı* alt boyutu için lise, lisans/lisansüstü ile okur-yazar/ilkokul, ortaokul arasında bulunan fark lise, lisans ve lisansüstü lehine, *Öğretmenlerle İlişki* alt boyutu için lisans/lisansüstü ile okur-yazar/ilkokul, ortaokul arasında lisans ve lisansüstü lehine, lise ile okur-yazar/ilkokul arasında bulunan fark lise lehine, *Sosyal İzolasyon* alt boyutu için okur-yazar/ilkokul, ortaokul, lise ile lisans/lisansüstü arasında bulunan fark okur-yazar, ortaokul, lise lehine ve toplam ölçek için lise, lisans/lisansüstü ile okur-yazar/ilkokul arasında bulunan fark lise, lisans ve lisansüstü lehinedir.

Anne öğrenim düzeyi ile Sosyal Medya Ölçeği arasında yapılan analizler, annesi lisans ve lisansüstü eğitim almış öğrencilerin *Sosyal Yetkinlik* ve *Paylaşım İhtiyacı* puanlarının daha

yüksek olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgu, ebeveyn eğitim düzeyinin ergenlerin sosyal medya kullanım alışkanlıkları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin baba öğrenim düzeyine göre sosyal medya tutum düzeyleri Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16.
Baba Öğrenim Düzeyi ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Baba Öğrenim Düzeyi	Ortalama	Ss	KW	p değeri	Fark
Sosyal Yetkinlik	Okur-yazar/İlkokul	2,83	0,68	14,980	0,002*	4>1,2,3
	Ortaokul	2,75	0,53			
	Lise	2,86	0,68			
	Lisans/Lisansüstü	3,03	0,54			
Paylaşım İhtiyacı	Okur-yazar/İlkokul	2,77	0,67	49,480	0,000*	3,4>1,2
	Ortaokul	2,87	0,80			
	Lise	3,25	0,77			
	Lisans/Lisansüstü	3,47	0,67			
Öğretmenlerle İlişki	Okur-yazar/İlkokul	2,59	0,96	25,280	0,000*	3,4>1,2
	Ortaokul	2,80	0,96			
	Lise	3,03	1,00			
	Lisans/Lisansüstü	3,28	0,90			
Sosyal İzolasyon	Okur-yazar/İlkokul	2,69	0,95	27,365	0,000*	2>1,3,4 1,3>4
	Ortaokul	3,15	0,69			
	Lise	2,75	0,84			
	Lisans/Lisansüstü	2,49	0,84			
Toplam Ölçek	Okur-yazar/İlkokul	2,74	0,44	26,454	0,000*	3,4>1
	Ortaokul	2,90	0,39			
	Lise	2,99	0,44			
	Lisans/Lisansüstü	3,07	0,34			

*$p \leq 0.05$

Tablo 16 incelendiğinde, Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların baba öğrenim düzeyi değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonucunda, Sosyal Medya Ölçeği ve tüm alt boyut puanlarında baba öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p < \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *Sosyal Yetkinlik* alt boyutu için lisans/lisansüstü ile okur-yazar/ilkokul, ortaokul, lise arasında bulunan fark lisans/lisansüstü lehine, *Paylaşım İhtiyacı* alt boyutu için lise, lisans/lisansüstü lehine ile okur-yazar/ilkokul, ortaokul arasında bulunan fark lise, lisans ve lisansüstü lehine, *Öğretmenlerle İlişki* alt boyutu için lise, lisans/lisansüstü ile okur-yazar/ilkokul, ortaokul arasında bulunan fark lise, lisans ve lisansüstü lehine, *Sosyal İzolasyon* alt boyutu için ortaokul ile okur-yazar/ilkokul, lise, lisans/lisansüstü arasında bulunan fark ortaokul lehine, okur-yazar/ilkokul, lise ile lisans/lisansüstü arasındaki fark

okur-yazar ve ilkokul ile lise lehine ve toplam ölçek için lise, lisans/lisansüstü ile okur-yazar/ilkokul arasında bulunan fark lise, lisans ve lisansüstü lehinedir.

Baba öğrenim düzeyi ile Sosyal Medya Ölçeği arasında yapılan analizler, babası lisans ve lisansüstü eğitim almış öğrencilerin *Sosyal Yetkinlik* ve *Paylaşım İhtiyacı* puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgu, baba eğitim düzeyinin de ergenlerin sosyal medya kullanımı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin doğum sırası değişkenine göre sosyal medya tutum düzeyleri Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17.
Doğum sırası ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Doğum Sırası	Ortalama	Ss	KW	p değeri	Fark
Sosyal Yetkinlik	İlk	3,00	0,61	9,426	0,024*	1>2,3,4
	2	2,82	0,61			
	3	2,84	0,63			
	4+	2,83	0,65			
Paylaşım İhtiyacı	İlk	3,30	0,74	9,635	0,022*	1,2,3>4
	2	3,14	0,80			
	3	3,31	0,66			
	4+	2,76	1,00			
Öğretmenlerle İlişki	İlk	3,13	0,99	5,325	0,149	-
	2	2,98	1,00			
	3	3,02	0,84			
	4+	2,65	1,04			
Sosyal İzolasyon	İlk	2,58	0,83	7,379	0,061	-
	2	2,83	0,88			
	3	2,72	0,89			
	4+	2,75	0,70			
Toplam Ölçek	İlk	3,01	0,40	6,399	0,094	-
	2	2,96	0,41			
	3	2,99	0,43			
	4+	2,76	0,42			

*$p \leq 0.05$

Tablo 17 incelendiğinde, Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların doğum sırası değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonucunda ölçek toplam puanları ile *Öğretmenlerle İlişki* ve *Sosyal İzolasyon* alt boyutlarından alınan puanlarda doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmezken, Sosyal *Yetkinlik* ve *Paylaşım İhtiyacı* alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur ($p < \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında;

Sosyal Yetkinlik alt boyutu için ilk ile 2,3,4 ve üzeri arasında ilk çocuk lehine ve *Paylaşım İhtiyacı* alt boyutu için ilk,2,3 ile 4 ve üzeri arasında bulunan fark ilk, 2, 3. Çocuklar lehinedir.

Doğum sırası ile Sosyal Medya Ölçeği arasında yapılan analizler, ilk çocuk olan öğrencilerin *Sosyal Yetkinlik* ve *Paylaşım İhtiyacı* puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgu, ilk çocukların sosyal medyayı daha etkin kullandıklarını ortaya koymaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin kardeş sayısı değişkenine göre sosyal medya tutum düzeyleri Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18.
Kardeş Sayısı ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Kardeş Sayısı	Ortalama	Ss	KW	P Değeri	Fark
Sosyal Yetkinlik	Yok	3,02	0,58	6,687	0,083	-
	1	2,93	0,62			
	2-3	2,85	0,63			
	4	2,75	0,61			
Paylaşım İhtiyacı	Yok	3,54	0,58	26,851	0,000*	1,2,3>4
	1	3,20	0,76			
	2-3	3,21	0,79			
	4	2,74	0,77			
Öğretmenlerle İlişki	Yok	3,35	0,89	13,317	0,004*	1>3,4 2,3>4
	1	3,05	0,99			
	2-3	2,97	0,96			
	4	2,71	1,05			
Sosyal İzalasyon	Yok	2,29	0,73	26,377	0,000*	4>1,2,3 2,3>1
	1	2,75	0,89			
	2-3	2,75	0,84			
	4	3,07	0,76			
Toplam Ölçek	Yok	2,93	0,62	10,227	0,017*	2>4
	1	2,99	0,42			
	2-3	2,96	0,43			
	4	2,82	0,44			

*$p \leq 0.05$

Tablo 18 incelendiğinde, Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların kardeş sayısı değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonucunda, *Sosyal Yetkinlik* alt boyutu dışındaki tüm alt boyut puanlarında ve ölçek toplam puanlında anlamalı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p < \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *Paylaşım İhtiyacı* alt boyutu için yok, 2-3 ile 4 ve üzeri arasında bulunan fark yok, 2-3lehine, *Öğretmenlerle İlişki* alt boyutu için yok ile 2-3,4 ve üzeri arasında bulunan fark yok lehine, yok, 2-3 ile 4 ve üzeri arasındaki fark yok, 2-3 lehine,

Sosyal İzolasyon alt boyutu için 4 ve üzeri ile yok, 2-3 arasında bulunan fark 4 ve üzeri lehine, yok, 2-3 ile yok arasındaki fark yok, 2-3 lehine ve toplam ölçek için yok ile 4 ve üzeri arasında bulunan fark yok lehinedir.

Kardeş sayısı ile Sosyal Medya Ölçeği arasında yapılan analizler, kardeş sayısı az olan öğrencilerin *Paylaşım İhtiyacı* ve *Öğretmenlerle İlişki* puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgu, kardeş sayısının ergenlerin sosyal medya kullanım alışkanlıkları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin tercih edilen sosyal medya türü değişkenine göre sosyal medya tutum düzeyleri Tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 19.
Sosyal Medya Tercihi ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Sosyal Medya Tercihi	Ortalama	Ss	KW	p değeri	Fark
Sosyal Yetkinlik	Diğer	3,25	1,15	4,997	0,416	-
	Facebook	2,63	0,41			
	İnstagram	2,89	0,57			
	Tik-Tok.	2,97	0,73			
	Twitter	2,71	0,45			
	YouTube	3,10	0,99			
Paylaşım İhtiyacı	Diğer	2,88	1,08	16,288	0,006*	2,3>1,6
	Facebook	3,51	0,55			
	İnstagram	3,27	0,74			
	Tik-Tok.	3,09	0,81			
	Twitter	3,02	0,74			
	YouTube	2,75	0,91			
Öğretmenlerle İlişki	Diğer	2,79	1,21	5,489	0,359	-
	Facebook	3,07	0,77			
	İnstagram	3,08	0,96			
	Tik-Tok.	2,79	0,93			
	Twitter	2,88	1,11			
	YouTube	2,99	1,29			
Sosyal İzolasyon	Diğer	3,06	0,87	22,338	0,000*	1,4,6>3
	Facebook	2,98	0,54			
	İnstagram	2,61	0,83			
	Tik-Tok.	3,17	0,82			
	Twitter	3,06	0,87			
	YouTube	2,85	1,12			
Toplam Ölçek	Diğer	3,01	0,60	1,510	0,912	-
	Facebook	3,09	0,24			
	İnstagram	2,97	0,40			
	Tik-Tok.	3,04	0,48			
	Twitter	2,93	0,36			
	YouTube	2,90	0,51			

*$p \leq 0.05$

Tablo 19 incelendiğinde, Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların tercih edilen sosyal medya türü değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonucunda, *Paylaşım İhtiyacı* ve *Sosyal İzolasyon* alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur ($p < \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *Paylaşım İhtiyacı* alt boyutu için facebook, instagram ile diğer, youtube arasında bulunan fark facebook, instagram lehine, *Sosyal İzolasyon* alt boyutu için diğer, tik-tok, youtube, ile instagram arasında bulunan fark diğer, Tik-Tok, YouTube lehinedir.

Sosyal medya tercihi ile Sosyal Medya Ölçeği arasında yapılan analizler, Instagram ve Facebook kullanan öğrencilerin *Paylaşım İhtiyacı* puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgu, bu platformların ergenler arasında daha popüler olduğunu ve bilgi paylaşımı için daha çok tercih edildiğini ortaya koymaktadır.

Özgüven Düzeyine İlişkin Bulgular

Bu kısımda 3. ve 4. alt problemlere ilişkin bulgular yer almaktadır.

3. *Çalışmaya katılan ergenlerin özgüven düzeyleri nasıldır?*

Çalışma grubundaki ergenlerin özgüven düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20.
Özgüven Ölçeği İçin Betimsel İstatistikler

Ölçek	N	Min	Max	Ort.	Varyans	Mod	Çarpıklık	Basıklık
İç_Özgüven	484	17,00	73,00	45,1880	157,263	44,0	-,070	-,733
Dış Özgüven	484	16,00	71,00	43,5124	152,466	49,0	-,254	-,785
Özgüven	484	33,00	144,00	88,7004	557,142	94,0	-,212	-,740

Tablo 20'de çalışmaya katılanların özgüven ölçeğinin *İç Özgüven* alt boyutuna ilişkin minimum düzey 17,0 ve maksimum düzeyin 73,0 olduğu görülmektedir. *İç Özgüven* düzeylerinin $\overline{X}$ =45,1880 ortalama düzeye sahip olduğu bu değerin çarpıklık ve basıklık değeri incelendiğinde *İç Özgüven* alt boyutuna ilişkin ölçek puanlarının ortalama civarında bir yığılma gösterdiği görülmektedir.

Çalışmaya katılanların özgüven ölçeğinin *Dış Özgüven* alt boyutuna ilişkin minimum düzey 16,0 ve maksimum düzeyin 71,0 olduğu görülmektedir. *Dış Özgüven* düzeylerinin $\overline{X}$ =43,5124 ortalama düzeye sahip olduğu bu değerin çarpıklık ve basıklık değeri

incelendiğinde *Dış Özgüven* alt boyutuna ilişkin ölçek puanlarının ortalamanın üstünde bir yığılma gösterdiği görülmektedir.

Çalışmaya katılanların *Özgüven Ölçeğine* ilişkin minimum düzey 33,0 ve maksimum düzeyin 144,0 olduğu görülmektedir. Özgüven düzeylerinin $\bar{X}$ =88,7004 ortalama düzeye sahip olduğu bu değerin çarpıklık ve basıklık değeri incelendiğinde *Özgüven Ölçeğine* ilişkin ölçek puanlarının ortalama üstünde bir yığılma gösterdiği görülmektedir.

Özgüven ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler, katılımcıların iç özgüven (=45,1880) ve dış özgüven (=43,5124) düzeylerinin ortalamanın üstünde olduğunu göstermektedir. Toplam özgüven puanı (=88,7004) da benzer şekilde ortalamanın üstünde bir özgüven düzeyine işaret etmektedir. Bu bulgular, ergenlerin kendilerine olan güvenlerinin gelişmekte olduğunu ancak tam olarak oturmadığını göstermektedir.

4. *Çalışmaya katılan ergenlerin özgüven düzeyleri, ergenlerin cinsiyet, yaş, sınıf, okul türü, anne ve baba öğrenim düzeyi, doğum sırası ve kardeş sayısı ile sosyal medya tercihi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?*

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre özgüven düzeyleri Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21.
Cinsiyet ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Bağımsız Örnekler t / Mann-Whitney-U Analizi

Ölçekler	Cinsiyet	Ortalama	Ss	T / MWU	p değeri	Fark
İç Özgüven	Kadın	44,20	13,60	-1,618 / -	0,106	-
	Erkek	46,05	11,50			
Dış Özgüven	Kadın	42,71	13,64	27568,0 /-	0,306	-
	Erkek	44,21	11,09			
Toplam Ölçek	Kadın	86,91	26,02	-1,561 / -	0,119	-
	Erkek	90,26	21,22			

*$p \leq 0.05$

Tablo 21 incelendiğinde, Özgüven Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların cinsiyet değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız örnekler t testi / Mann-Whitney U analizi sonucunda, cinsiyete göre ölçek toplam puanı ve alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > \alpha=0,05$).

Cinsiyet değişkeni ile Özgüven Ölçeği arasında yapılan analizler, cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($p > 0,05$). Bu bulgu, özgüven düzeyinin cinsiyete göre değişmediğini ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşlarına göre özgüven düzeyleri Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo 22.
Yaş ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Yaş	Ortalama	Ss	F / KW	p değeri	Fark
İç Özgüven	14	44,39	13,05	3,085 / -	0,016*	14,15,16,17>18
	15	47,22	11,34			
	16	45,46	12,62			
	17	45,48	12,87			
	18	37,52	10,59			
Dış Özgüven	14	42,50	12,37	- / 5,955	0,203	-
	15	45,05	12,31			
	16	44,11	12,06			
	17	43,54	12,77			
	18	39,13	11,14			
Toplam Ölçek	14	86,89	24,45	2,396 /-	0,050*	14,15,16,17>18
	15	92,27	22,16			
	16	89,57	23,50			
	17	89,02	24,09			
	18	76,65	20,28			

*$p \leq 0.05$

Tablo 22 incelendiğinde, Özgüven Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların yaş değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis testi sonucunda, *İç Özgüven* ve toplam ölçek puanlarında yaşa göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuşken ($p < \alpha=0,05$), *Dış Özgüven* puanlarında yaşa göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *İç Özgüven* alt boyutu ve toplam ölçek için 14,15,16,17 ile 18 arasında bulunan fark 14,15,16,17 yaşlar lehinedir.

Yaş değişkeni ile Özgüven Ölçeği arasında yapılan analizler, 18 yaşındaki öğrencilerin *İç Özgüven* ve toplam özgüven puanlarının daha düşük olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgu, ergenlik döneminin sonlarına doğru özgüven düzeyinin düşebileceğini ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre özgüven düzeyleri Tablo 23'de gösterilmiştir.

Tablo 23.
Sınıf ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Sınıf	Ortalama	Ss	F / KW	p değeri	Fark
İç Özgüven	9	44,71	12,40	1,715 / -	0,163	-
	10	47,85	11,28			
	11	44,14	13,05			
	12	44,96	13,05			
Dış Özgüven	9	43,06	12,15	- / 2,748	0,432	-
	10	45,58	12,11			
	11	42,85	12,02			
	12	43,29	13,25			
Toplam Ölçek	9	87,78	23,23	1,501 / -	0,213	-
	10	93,43	22,30			
	11	86,98	23,92			
	12	88,25	24,73			

*$p \leq 0.05$

Tablo 23 incelendiğinde, Özgüven Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların sınıf değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis testi sonucunda, Özgüven Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanlarda sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > \alpha=0,05$).

Sınıf değişkeni ile Özgüven Ölçeği arasında yapılan analizler, sınıf düzeyinin özgüven düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir ($p > 0,05$).

Çalışmaya katılan öğrencilerin okul türüne göre özgüven düzeyleri Tablo 24'de gösterilmiştir.

Tablo 24.
Okul ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Okul Türü	Ortalama	SS	KW	p Değeri	Fark
İç Özgüven	Anadolu İmam Hatip Lisesi	49,80	14,74	6,614/-	0,000*	1,2,3,4,6,7>5
	Anadolu Lisesi	44,22	11,83			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	46,01	11,76			
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	44,26	12,05			
	Fen Lisesi	31,13	7,37			
	Özel Kolejler	45,83	12,41			
	Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi	48,23	14,09			
Dış Özgüven	Anadolu İmam Hatip Lisesi	49,53	14,23	-/37,381	0,000*	1,2,3,4,6,7>5
	Anadolu Lisesi	42,54	12,30			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	44,37	11,24			
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	43,74	11,24			
	Fen Lisesi	29,52	8,51			
	Özel Kolejler	43,64	12,10			
	Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi	45,53	13,50			
Toplam Ölçek	Anadolu İmam Hatip Lisesi	99,33	28,07	7,612/-	0,000*	1,2,3,4,6,7>5
	Anadolu Lisesi	86,76	22,55			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	90,38	21,56			
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	88,00	22,22			
	Fen Lisesi	60,65	14,94			
	Özel Kolejler	89,47	23,37			
	Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi	93,75	26,28			

*$p \leq 0.05$

Tablo 24 incelendiğinde, Özgüven Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların okul türü değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis testi sonucunda, Özgüven Ölçeği ve tüm alt boyut puanlarında okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur ($p < \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, Ölçek toplam puanları ile her iki alt boyut puanlarında Anadolu İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Çok Programlı Anadolu Lisesi, Özel Kolejler, Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi ile Fen Lisesi arasında bulunan fark Anadolu

İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Çok Programlı Anadolu Lisesi, Özel Kolejler, Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi lehinedir (fen lisesi aleyhine).

Özgüven Ölçeği ve alt boyutları ile okul türü değişkeni arasında yapılan analizler, fen lisesi öğrencilerinin *İç Özgüven* ve *Dış Özgüven* puanlarının diğer okul türlerine göre daha düşük olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgu, fen lisesi öğrencilerinin akademik baskı nedeniyle özgüven düzeylerinin daha düşük olabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin anne öğrenim düzeyine göre özgüven düzeyleri Tablo 25'te gösterilmiştir.

Tablo 25.
Anne öğrenim düzeyi ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Anne Öğrenim Düzeyi	Ortalama	Ss	F / KW	p değeri	Fark
İç Özgüven	Okur-yazar/İlkokul	46,73	11,37	2,297 / -	0,077	-
	Ortaokul	46,36	11,43			
	Lise	44,84	13,55			
	Lisans/Lisansüstü	42,58	12,90			
Dış Özgüven	Okur-yazar/İlkokul	46,12	11,00	- / 11,283	0,010*	1>4
	Ortaokul	44,84	11,12			
	Lise	42,44	13,27			
	Lisans/Lisansüstü	40,57	12,75			
Toplam Ölçek	Okur-yazar/İlkokul	92,84	20,67	3,619 / -	0,013*	1,2>4
	Ortaokul	91,20	20,84			
	Lise	87,29	25,86			
	Lisans/Lisansüstü	83,15	24,50			

*$p \leq 0.05$

Tablo 25 incelendiğinde, Özgüven Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların anne öğrenim düzeyi değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis testi sonucunda, toplam ölçek ve *Dış Özgüven* alt boyutu puanlarında anlamlı bir farklık olduğu bulunmuşken ($p < \alpha=0,05$), *İç Özgüven* alt boyut puanlarında bir farklılık bulunamamıştır ($p > \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *Dış Özgüven* alt boyutu için okur-yazar/ilkokul ile lisans/lisansüstü arasında bulunan fark okur-yazar ve ilkokul lehine, toplam ölçek için okur-yazar/ilkokul, ortaokul ile lisans/lisansüstü arasında bulunan fark okur-yazar ve ilkokul, ortaokul lehinedir.

Anne öğrenim düzeyi ile özgüven ölçeği arasında yapılan analizler, annesi okur-yazar/ilkokul düzeyinde eğitim almış öğrencilerin *Dış Özgüven* puanlarının, annesi lisans ve lisansüstü eğitim almış öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$).

Benzer şekilde, annesi okur-yazar/ilkokul ve ortaokul düzeyinde eğitim almış öğrencilerin toplam özgüven puanları, annesi lisans ve lisansüstü eğitim almış öğrencilere göre daha yüksektir ($p < 0,05$). Bu bulgular, annenin eğitim düzeyinin özellikle ergenlerin dış ve genel özgüven düzeyleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, *İç Özgüven* düzeyleri annenin eğitim düzeyinden etkilenmemektedir ($p > 0,05$)."

Çalışmaya katılan öğrencilerin baba öğrenim düzeyine göre özgüven düzeyleri Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 26.
Baba Öğrenim Düzeyi ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Baba Öğrenim Düzeyi	Ortalama	Ss	F / KW	p değeri	Fark
İç Özgüven	Okur-yazar/İlkokul	46,15	11,19	2,701 / -	0,045*	1,3>4
	Ortaokul	45,63	9,68			
	Lise	46,63	13,07			
	Lisans/Lisansüstü	43,01	13,04			
Dış Özgüven	Okur-yazar/İlkokul	45,87	10,61	- / 8,663	0,034*	1,2,3>4
	Ortaokul	44,49	10,18			
	Lise	44,57	12,81			
	Lisans/Lisansüstü	41,16	12,77			
Toplam Ölçek	Okur-yazar/İlkokul	92,02	19,60	3,246 / -	0,022*	1,2,3>4
	Ortaokul	90,13	18,12			
	Lise	91,20	24,50			
	Lisans/Lisansüstü	84,17	24,95			

*$p \leq 0.05$

Tablo 26 incelendiğinde, Özgüven Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların baba öğrenim düzeyi değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis testi sonucunda, ölçek toplam puanları ile alt boyut puanlarında baba öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamalı farklılık olduğu bulunmuştur ($p < \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *İç Özgüven* alt boyutu için okur-yazar/ilkokul, lise ile lisans/lisansüstü arasında bulunan fark okur-yazar ve ilkokul ve lise lehine, *Dış Özgüven* ile toplam ölçek için okur-yazar/ilkokul, ortaokul, lise ile lisans/lisansüstü arasında bulunan fark okur-yazar ve ilkokul, ortaokul ve lise lehinedir.

Baba öğrenim düzeyi ile Özgüven Ölçeği arasında yapılan analizler, babası okur-yazar/ilkokul ve lise düzeyinde eğitim almış öğrencilerin *İç Özgüven* puanlarının, babası lisans ve lisansüstü eğitim almış öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p< 0,05$). Benzer şekilde, babası okur-yazar/ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim almış öğrencilerin *Dış Özgüven* ve toplam özgüven puanları, babası lisans ve lisansüstü eğitim

almış öğrencilere göre daha yüksektir (p < 0,05). Bu bulgular, baba eğitim düzeyinin ergenlerin özgüven düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin doğum sırası değişkenine göre özgüven düzeyleri Tablo 27'de gösterilmiştir.

Tablo 27.
Doğum Sırası ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Doğum sırası	Ortalama	Ss	KW	p değeri	Fark
İç Özgüven	İlk	45,58	13,07	0,483 / -	0,695	-
	2	44,78	12,13			
	3	45,83	12,63			
	4+	42,35	10,14			
Dış Özgüven	İlk	43,97	12,47	- / 2,499	0,475	-
	2	43,48	12,31			
	3	43,17	12,43			
	4+	39,53	11,15			
Toplam Ölçek	İlk	44,78	12,13	0,579 / -	0,622	-
	2	88,25	23,21			
	3	89,00	23,70			
	4+	81,88	17,99			

*p ≤ 0.05

Tablo 27 incelendiğinde, Özgüven Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların doğum sırası değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis testi sonucunda, ölçek toplam ve alt boyut puanlarında doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (p > α=0,05).

Doğum sırası ile Özgüven Ölçeği arasında yapılan analizler, doğum sırasının özgüven düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir (p > 0,05).

Çalışmaya katılan öğrencilerin kardeş sayısı değişkenine göre özgüven düzeyleri Tablo 28'de gösterilmiştir.

Tablo 28.
Kardeş Sayısı ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Kardeş sayısı	Ortalama	Ss	F / KW	p değeri	Fark
İç Özgüven	Yok	44,68	13,99	0,416 / -	0,742	-
	1	45,95	12,47			
	2-3	44,84	12,27			
	4+	44,08	11,47			
Dış Özgüven	Yok	42,18	13,17	- / 1,977	0,577	-
	1	43,93	12,37			
	2-3	43,97	12,23			
	4+	41,84	11,24			
Toplam Ölçek	Yok	86,85	26,15	0,482 / -	0,695	-
	1	89,87	23,59			
	2-3	88,81	23,30			
	4+	85,92	20,10			

*$p \leq 0.05$

Tablo 28 incelendiğinde, Özgüven Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların kardeş sayısı değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan ANOVA F / Kruskal- Wallis testi sonucunda, ölçek toplam ve alt boyut puanlarında kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > \alpha=0,05$).

Kardeş sayısı ile Özgüven Ölçeği arasında yapılan analizler, kardeş sayısının özgüven düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir ($p > 0,05$).

Çalışmaya katılan öğrencilerin tercih edilen sosyal medya türü değişkenine göre özgüven düzeyleri Tablo 29'da gösterilmiştir.

Tablo 29.
Sosyal Ağ ile Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis Analizi

Ölçekler	Sosyal Medya Tercihi	Ortalama	Ss	F / KW	p değeri	Fark
İç Özgüven	Diğer	35,38	10,04	4,151 / -	0,001*	2,3,4,6>1,5
	Facebook	52,00	8,97			
	İnstagram	45,59	12,53			
	Tik-Tok.	46,85	12,39			
	Twitter	34,00	8,11			
	YouTube	41,46	12,40			
Dış Özgüven	Diğer	38,00	12,18	- / 17,505	0,004*	2>1,5
	Facebook	54,30	13,83			
	İnstagram	43,89	12,20			
	Tik-Tok.	42,52	12,42			
	Twitter	34,18	12,73			
	YouTube	41,27	10,63			
Toplam Ölçek	Diğer	73,38	21,35	3,991 / -	0,001*	2>1,5
	Facebook	106,30	21,25			
	İnstagram	89,48	23,55			
	Tik-Tok.	89,37	23,31			
	Twitter	68,18	20,02			
	YouTube	82,73	20,67			

*$p \leq 0.05$

Tablo 29 incelendiğinde, Özgüven Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların tercih edilen sosyal medya türü değişkenine göre dağılımını incelemek amacıyla yapılan ANOVA F / Kruskal-Wallis testi sonucunda, ölçek toplam ve alt boyutlardan alınan puanlarda tercih edilen sosyal medya türü değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur ($p < \alpha=0,05$). Bulunan anlamlı farklılıklara bakıldığında, *İç Özgüven* alt boyutu için facebook, instagram,tik-tok, youtube ile diğer, twitter arasında bulunan fark facebook, instagram, tiktok, youtube lehine, *Dış Özgüven* ve toplam ölçek için facebook ile diğer, twitter arasında bulunan fark facebook lehinedir.

Sosyal medya tercihi ile Özgüven Ölçeği arasında yapılan analizler, Facebook kullanan öğrencilerin *İç Özgüven* ve toplam özgüven puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgu, Facebook'un ergenlerin özgüven düzeyleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğini ortaya koymaktadır.

Sosyal Medya Tutumları ve Özgüven Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Bu kısımda 5. alt probleme ilişkin bulgular yer almaktadır.

5. *Çalışmaya katılan ergenlerin sosyal medya tutum düzeyleri ile özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?*

Özgüven Ölçeği ve alt boyutları ile Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutları arasında yapılan Pearson Korelasyon Analiz sonuçları Tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 30.
Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutları ile Sosyal Medya Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Yapılan Pearson Korelasyon Analizi

Ölçek	Ölçüt	İç Özgüven	Dış Özgüven	Özgüven Ölçeği
Sosyal Yetkinlik	Pearson değeri	-,046	-,077	-,065
	p değeri	,310	,090	,154
Paylaşım İhtiyacı	Pearson değeri	-,021	-,048	-,036
	p değeri	,639	,296	,426
Öğretmenlerle İlişki	Pearson değeri	-,020	-,015	-,018
	p değeri	,656	,747	,686
Sosyal İzolasyon	Pearson değeri	,214**	,184**	,210**
	p değeri	,000	,000	,000
Sosyal Medya Ölçeği	Pearson değeri	,077	,034	,059
	p değeri	,089	,456	,196

*p ≤ 0.05, *p ≤ 0.00

Tablo 30 incelendiğinde Özgüven Ölçeği ve alt boyutları ile Sosyal Medya Ölçeği ve alt boyutları arasında yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonucunda, *Sosyal İzolasyon* ile Özgüven Ölçeği ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuşken ($p<\alpha=0.05$), diğer ölçek boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>\alpha=0.05$). Anlamlı çıkan ilişkilerin yön ve derecelerine bakıldığında, tüm ilişkilerde aynı yönlü ve düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Özgüven Ölçeği ve Sosyal Medya Ölçeği arasında yapılan Pearson korelasyon analizi, *Sosyal İzolasyon* alt boyutu ile Özgüven Ölçeği ve alt boyutları arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu ilişkinin düşük düzeyde olması, sosyal izolasyonun özgüven üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Özgüvenin diğer faktörlerden de etkilenebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular ilgili literatürle karşılaştırılarak tartışılmaktadır. Bulgular, ergenlerin sosyal medya tutumları ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişkinin karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Sosyal Medya Tutumları ve Özgüven Düzeyi Arasındaki İlişki

Araştırma bulgularına göre, ergenlerin sosyal medya tutumları genellikle orta düzeydedir ve sosyal medya kullanımının özgüven ile çelişkili etkileri bulunmaktadır. Benzer bulgular Argın (2013) tarafından yapılan çalışmada da belirlenmiş, ergenlerin sosyal medya platformlarında geçirdikleri zamanın, kendilerini ifade etme ve sosyal kabul görme açısından olumlu bir etkisi olabileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte, çok uzun süreli sosyal medya kullanımının sosyal izolasyonu arttırabileceği ve bu durumun özgüven kaybına neden olabileceği de vurgulanmaktadır (Elsel ve Onan, 2020).

Bu bağlamda, ergenlerin sosyal medya tutumlarının özgüven düzeylerine etkisi, bireyin sosyal medya kullanım amacına bağlı olarak değişebilmektedir. Sosyal medyaya bağımlılık geliştiren bireylerde, özellikle akran ilişkilerinden uzaklaşma ve bireysel değer algısının zedelenmesi sonucunda özgüven kaybı gözlenebilmektedir (Dirik, 2016). Diğer taraftan, sosyal medyanın bilgi edinme, kendini ifade etme ve sosyalleşme amacıyla kullanılmasının, bireylerin kendilerini daha güçlü ve özgüvenli hissetmelerine katkı sağladığı ileri sürülmektedir (Kıloğlu, 2021).

Çalışmaya katılanların özellikle paylaşım ihtiyacı alt boyutunda yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Bu bulgu, sosyal medyanın ergenler için bilgi ve duygu paylaşımı, sosyalleşme ve etkileşim amacıyla önemli bir araç olduğunu teyit etmektedir. Bu sonuç, Argın'ın (2013)

ortaokul ve lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada elde ettiği olumlu sosyal medya tutumları bulgusuyla paralellik göstermektedir. Ayrıca, Koçak ve Metin'in (2023) ortaokul öğrencilerinin sosyal medyayı sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıklarına dair bulgusuyla da örtüşmektedir. Bu çalışmaların yanı sıra, Düşünceli'nin (2016) özel lise öğrencilerinin sosyal medyayı aktif ve olumlu bir şekilde kullandıklarına dair bulgusu da bu sonucu desteklemektedir.

Bununla birlikte, bu çalışmada elde edilen bulgular, Türk ve Kazan'ın (2020) lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özellikleri ile sosyal medya kullanım tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada elde edilen bulgularla da karşılaştırılabilir. Türk ve Kazan'ın çalışmasında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal medyaya ilişkin daha olumlu tutumları olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada ise cinsiyetin sosyal medya tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür. Bu farklılık, örneklem gruplarının farklı demografik özelliklere sahip olmasından kaynaklanabilir.

Demografik Değişkenlerin Etkisi

Demografik değişkenler açısından, okul türü, cinsiyet, yaş ve ebeveyn eğitim düzeyinin hem sosyal medya tutumlarını hem de özgüven düzeylerini etkilediği görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen bulgular, Dirik'in (2016) ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile özgüven arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmayla da karşılaştırılabilir. Dirik'in çalışmasında, ergenlerin özgüven düzeyleri üzerinde cinsiyet, yaş, gelir düzeyi ve fiziki görünüş algısının etkili olduğu, ancak ebeveyn tutumlarının etkili olmadığı bulunmuştur.

Bununla beraber, elde edilen bulgular, ebeveyn eğitim düzeyinin ergenlerin özgüven düzeyleri üzerinde belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir. Babası lisans veya üstü eğitim almış öğrencilerin iç ve dış özgüven puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. ($p<0,05$). Benzer şekilde, anne ve baba öğrenim düzeyi lisans/lisansüstü olan ergenlerin özgüven düzeyleri anne baba eğitim düzeyi daha düşük olan ergenlere göre daha düşük çıkmış. Bunun nedeni anne baba öğrenim düzeyi arttıkça ebeveyn beklentisinin artması ve ergenlerin yüksek beklenti karşısında özgüvensizliğe kapılmaları olabilir.

Yaş değişkeni açısından, 14 yaşındaki öğrencilerin sosyal medya tutumlarının daha olumlu olduğu, ancak 18 yaşındaki öğrencilerin özgüven düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Bu bulgular, ergenlik döneminin başlangıcında sosyal medyanın daha çekici ve popüler olduğunu, ancak yaş ilerledikçe sosyal medyanın olumsuz etkilerinin daha

belirgin hale gelebileceğini ve özgüveni olumsuz etkileyebileceğini düşündürmektedir. Bu sonuçlar, Valkenburg ve arkadaşlarının (2021) yaş ilerledikçe sosyal medyanın özsaygı üzerindeki etkisinin azalabileceği ve hatta olumsuz yönde olabileceği yönündeki görüşlerini desteklemektedir.

Cinsiyet değişkeni açısından, kadın öğrencilerin sosyal medya tutumlarının ve özgüven düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, kadınların sosyal ilişkilerine ve iletişim becerilerine daha fazla önem vermeleri ve sosyal medyayı bu amaçla daha aktif kullanmaları nedeniyle özgüvenlerinin daha yüksek olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç, Çoknaz ve arkadaşlarının (2018) lise öğrencilerinin özgüven düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını, ancak kadın öğrencilerin özgüven puanlarının biraz daha yüksek olduğunu buldukları çalışmayla örtüşmektedir.

Sosyal Medya ve Özgüven

Araştırmada, sosyal medya kullanım sıklığı ile özgüven arasında karmaşık bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Facebook kullanıcılarının özgüven düzeylerinin daha yüksek olduğu ancak uzun süreli sosyal medya kullanımının sosyal izolasyon hissini arttırdığı görülmüştür. Bu bulgu, Ateş (2020) tarafından yapılan çalışmayla örtüşmekte olup, uzun süreli sosyal medya kullanımının akademik başarı ve sosyal ilişkiler üzerindeki negatif etkilerini vurgulamaktadır.

Sosyal İzolasyon alt boyutu ile özgüven ölçeği arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, sosyal izolasyonun ergenlerin özgüvenini üzerinde çok büyük etkisinin olmayabileceğini yine de sosyal medyanın aşırı ve kontrolsüz kullanımının, ergenlerin gerçek hayattaki sosyal ilişkilerinden uzaklaşmalarına ve sosyal izolasyona girmelerine neden olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç, Yalçın'ın (2022) sosyal medya tutumunun benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu bulduğu çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Özgüven düzeyleri açısından, öğrencilerin genel olarak orta düzeyde özgüvene sahip olduğu, ancak fen lisesi öğrencilerinin özgüven puanlarının diğer okul türlerine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durum, fen lisesi öğrencilerinin yoğun akademik baskı ve başarı odaklı bir ortamda bulunmaları nedeniyle özgüvenlerinin olumsuz etkilenebileceği şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu, Bilgin'in (2011) farklı lise türlerindeki öğrencilerle yaptığı çalışmayla kısmen örtüşmektedir. Bilgin'in çalışmasında lise türüne göre özgüven

düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamakla birlikte, fen lisesi öğrencilerinin özgüven puanlarının diğer lise türlerine göre biraz daha düşük olduğu gözlenmiştir. Bu durum, fen liselerindeki öğrencilerin akademik başarıya odaklanma ve rekabetçi ortam gibi faktörlerin özgüvenlerini etkileyebileceği ihtimalini düşündürmektedir.

Benzer şekilde, Gencer'in (2019) imam hatip lisesi öğrencilerinin özgüven düzeylerini incelediği çalışmada da öğrencilerin özgüven düzeylerinin yüksek olduğu, ancak aile içi iletişim, akademik başarı ve okul dışı etkinliklere katılım gibi faktörlerin özgüveni etkilediği bulunmuştur. Bu çalışmada da benzer şekilde, ebeveyn eğitim düzeyi ve okul türü gibi faktörlerin özgüveni etkilediği görülmüştür. Bu durum, ergenlerin özgüven gelişiminde aile ve okul ortamının önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Sonuç olarak**,** bu çalışma, İstanbul ili Küçükçekmece ilçesindeki lise öğrencilerinin sosyal medya tutumları ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, öğrencilerin sosyal medya tutumlarının ve özgüven düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Bulgular, alanyazındaki benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında hem benzerlikler hem de farklılıklar göstermekte ve mevcut literatüre yeni bakış açıları kazandırmaktadır.

Bu bulgular, ergenlerin sosyal medya kullanımının ve özgüven gelişiminin daha iyi anlaşılması ve bu alanda etkili müdahalelerin geliştirilmesi için önemli bilgiler sağlamaktadır. Ayrıca, bu çalışma, sosyal medya tutumları ve özgüven arasındaki ilişkinin karmaşıklığını ve çok boyutlu doğasını vurgulayarak, gelecekteki araştırmalar için yeni yollar açmaktadır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, ergenlerin sosyal medya tutumlarının ve özgüven düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Özellikle okul türü, cinsiyet, yaş ve ebeveyn eğitim düzeyi gibi faktörlerin sosyal medya kullanımı ve özgüven düzeyi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Sonuç

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin Sosyal Medya Tutum Ölçeği toplam puanlarının genel olarak ortalama seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, lise öğrencilerinin sosyal medya kullanımına yönelik ne tamamen bağımlı ne de tamamen mesafeli bir tutum sergilemediklerini göstermektedir. Ancak, özgüven düzeyleri açısından incelendiğinde, *Dış Özgüven*, puanlarının ortalamanın üzerinde, *İç Özgüven* puanlarının ise ortalama düzeyde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin dış dünyaya yönelik kendilerini daha güvenli hissettiklerini, ancak bireysel içsel güvenlerini aynı ölçüde geliştiremediklerini düşündürmektedir.

Yaş Faktörünün Etkisi

Araştırma bulgularına göre, 14 yaşındaki öğrencilerin Sosyal Medya Tutum Ölçeği puanlarının genel olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, sosyal medyanın özellikle ergenlik döneminin erken aşamalarında, bireyler için önemli bir iletişim ve sosyalleşme aracı olarak görüldüğünü göstermektedir. Ancak, özgüven açısından incelendiğinde, 18 yaş grubundaki öğrencilerin *İç Özgüven* düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, ergenliğin ilerleyen aşamalarında akademik ve sosyal baskının

artmasıyla birlikte bireylerin kendilerine duydukları güvenin zayıflayabileceğine işaret etmektedir. Üniversite sınav sürecinin yoğun baskısı, kimlik arayışlarının devam etmesi ve gelecek kaygılarının artması, bu yaş grubundaki bireylerde içsel özgüvenin zedelenmesine neden olan faktörler arasında değerlendirilebilir.

Sınıf Düzeyine Göre Farklılıklar

Araştırma kapsamında yapılan analizlerde, 9. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerle ilişki alt boyutunda daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Bu bulgu, liseye yeni başlayan öğrencilerin öğretmenleriyle sosyal medya aracılığıyla daha fazla iletişim kurma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Yeni bir okul ortamına adapte olmaya çalışan öğrenciler, öğretmenleriyle sosyal medya üzerinden daha sık etkileşim kurarak rehberlik ve destek arayışında olabilirler.

Buna karşın, 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin sosyal izolasyon düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, lise son sınıf öğrencilerinin akademik yoğunluk ve üniversiteye hazırlık sürecine bağlı olarak sosyal çevrelerinden kısmen uzaklaştıklarını düşündürmektedir. Sosyal medyanın, bu öğrenciler için akademik motivasyonları artırıcı veya sınav stresini hafifletici bir unsur olarak mı kullanıldığı, yoksa yalnızlaşmayı derinleştirici bir faktör mü olduğu ileri araştırmalarla daha detaylı incelenebilir.

Okul Türüne Göre Farklılıklar

Okul türü değişkenine göre yapılan analizlerde, fen lisesi ve özel kolej öğrencilerinin sosyal medya kullanımında daha yüksek sosyal yetkinlik ve paylaşım ihtiyacı gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu durum, akademik olarak rekabetçi ortamlarda eğitim gören öğrencilerin, sosyal medya aracılığıyla daha fazla paylaşım yapma ve sosyalleşme ihtiyacı duyduklarını göstermektedir. Özel kolej öğrencilerinin daha aktif bir sosyal medya kullanımına sahip olması, okullarındaki sosyal etkinliklerin fazla olması ve dijital platformların daha yaygın kullanılmasıyla ilişkili olabilir.

Ancak, fen lisesi öğrencilerinin özgüven düzeylerinin diğer okul türlerine kıyasla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, yüksek akademik beklentilerin ve sınav odaklı eğitim anlayışının, öğrencilerin özgüvenini olumsuz etkileyebileceğine işaret etmektedir. Fen lisesi öğrencileri, akademik başarıya yoğunlaşırken bireysel gelişim alanlarında kendilerini daha

az yeterli hissedebilir ve sosyal medya kullanımını akademik stresle başa çıkma aracı olarak görebilirler.

Ebeveyn Eğitim Düzeyi ve Sosyal Medya Kullanımı Arasındaki İlişki

Anne ve baba öğrenim düzeyinin öğrencilerin sosyal medya kullanımı ve özgüven seviyeleri üzerindeki etkisi belirgin şekilde görülmüştür. Anne ve baba öğrenim düzeyi düşük olan öğrencilerin özgüven düzeylerinin daha yüksek olduğu, ancak ebeveyn öğrenim düzeyi yüksek olan öğrencilerin sosyal medya etkileşimlerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, yüksek eğitimli ebeveynlerin çocuklarına yönelik akademik beklentilerinin yüksek olmasının, öğrencilerin özgüven gelişimini olumsuz etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Buna karşın, eğitim seviyesi yüksek ailelerin çocuklarının sosyal medya kullanımının daha yoğun olması, bu öğrencilerin dijital araçlara daha fazla erişim imkanına sahip olmaları ve teknolojiye daha entegre yetişmeleriyle ilişkili olabilir. Ancak, bu durumun öğrencilerin akademik başarıları ve psikososyal gelişimleri üzerindeki uzun vadeli etkilerinin daha ayrıntılı araştırılması gerekmektedir.

Sosyal Medya Tercihleri ve Sosyal İzolasyon

Araştırma sonuçlarına göre, Instagram ve Facebook'u kullanan öğrencilerin paylaşım ihtiyacı puanlarının daha yüksek olduğu, buna karşın TikTok, YouTube ve diğer platformları tercih eden öğrencilerin sosyal izolasyon düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, farklı sosyal medya platformlarının, öğrencilerin iletişim biçimleri ve psikososyal etkileşimleri üzerindeki etkisinin farklılaştığını göstermektedir. Instagram ve Facebook'un daha fazla etkileşim odaklı olması, bireyler arası iletişimi artırırken, TikTok ve YouTube gibi platformların daha çok bireysel içerik tüketimine dayanması, öğrencilerin yalnızlaşmasına neden olabilir.

Öneriler

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda, lise öğrencilerinin sosyal medya tutumları ve özgüven düzeyleri arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak ve geliştirmek adına aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

Eğitim Politikalarına Yönelik Öneriler

- Araştırma sonuçları, sosyal medya kullanımının aşırı olması durumunda öğrencilerin özgüven düzeylerinin olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Öğrencilerin bilinçli sosyal medya kullanımı konusunda eğitilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ders programlarına sosyal medya okuryazarlığı modülleri eklenebilir. Bu sayede, öğrenciler sosyal medyanın olumlu ve olumsuz yönlerini fark edebilir, dijital etik konusunda bilinçlenebilirler.
- Araştırmada fen lisesi öğrencilerinin özgüven düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, yüksek akademik beklentilerin bir sonucu olabilir. Bu nedenle, okul türlerine özgü rehberlik yaklaşımları geliştirilerek öğrencilerin akademik kaygılarını yönetmelerine yardımcı olunabilir.

Okul Yönetimleri ve Öğretmenlere Yönelik Öneriler

- Öğretmenlerin, sosyal medyanın öğrenciler üzerindeki etkilerini anlayabilmesi ve olumlu yönlerini eğitim sürecine entegre edebilmesi için dijital pedagoji eğitimi alması sağlanabilir.
- Araştırma, öğrencilerin sosyal medya kullanımının sosyal izolasyonu artırabileceğini göstermektedir. Ancak, doğru yönlendirme ile sosyal medya, öğrencilerin akademik gelişimi için de bir araç olarak kullanılabilir. Öğretmenler, EBA, Google Classroom ve benzeri dijital platformları derslerinde daha etkili kullanarak sosyal medyanın olumsuz etkilerini azaltabilirler.
- Araştırma bulgularına göre özellikle kadın öğrencilerin öğretmenlerle sosyal medya aracılığıyla daha fazla iletişim kurduğu göz önüne alındığında, okul yönetimleri öğretmen-öğrenci etkileşimini artıran dijital rehberlik uygulamalarını teşvik edilebilir.

Ailelere Yönelik Öneriler

- Araştırma bulgularına göre, anne ve baba öğrenim düzeyinin sosyal medya tutumları ve özgüven düzeyleri üzerinde etkili olduğu göz önünde bulundurularak, ebeveynlere yönelik dijital ebeveynlik seminerleri düzenlenebilir. Bu eğitimler, ergenlerin sosyal medyayı nasıl daha sağlıklı kullanabilecekleri konusunda velilere rehberlik edebilir.

- Özellikle 14 yaşındaki öğrencilerin sosyal medya kullanımının daha yüksek olduğu göz önüne alındığında, bu yaş grubundaki çocuklara yönelik ebeveyn denetimi arttırılabilir. Ancak aile içinde, sosyal medya kullanımına dair katı yasaklar koymak yerine, bilinçli ve dengeli kullanımın teşvik edildiği bir iletişim modeli benimsenebilir.

Öğrencilere Yönelik Öneriler

- Bulgular, öğrencilerin sosyal medya kullanımında bilgi paylaşımını ve yaratıcı üretimi destekleyen içeriklere yönelmediklerini göstermektedir. Buna karşı, öğrenciler için dijital içerik üretimi atölyeleri düzenlenerek, sosyal medyanın sadece eğlence amaçlı değil, eğitim ve kariyer gelişimi için de kullanılabileceği vurgulanabilir.
- Araştırma bulgularına göre özellikle YouTube, TikTok ve diğer platformları kullanan öğrencilerde sosyal izolasyon düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu nedenle, öğrencilere günlük ekran süresi yönetimi hakkında farkındalık kazandırılabilir. "Dijital Detoks Programları" gibi uygulamalarla sosyal medya bağımlılığı azaltılabilir.
- Araştırmada, öğrencilerin sosyal medya kullanımının akademik başarı ve zaman yönetimi üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği tespit edilmiştir. Bu nedenle sosyal medya kullanımının öğrenciler üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için, okullarda yüz yüze sosyal etkinlikler arttırılabilir, öğrenci kulüpleri ve sportif faaliyetler desteklenebilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırma kesitsel bir çalışma olduğundan, sosyal medya ve özgüven arasındaki ilişkinin uzun vadede nasıl değiştiğini anlamak için boylamsal çalışmalar yapılması gerekebilir.
- Bu çalışma İstanbul ili Küçükçekmece ilçesi ile sınırlıdır. Gelecek çalışmalarda örneklem genişletilerek farklı bölgelerdeki ergenlerin sosyal medya kullanımı ve özgüven düzeyleri karşılaştırılmalıdır.

- Bu çalışmanın bulguları ergenlerin yanıtlarına dayalı ölçeklerden elde edilen veriler ile sınırlıdır. Mümkünse nicel verilerin ötesine geçerek, öğrencilerin sosyal medya deneyimlerini daha derinlemesine anlamaya yönelik nitel araştırmalar (görüşmeler, odak grup çalışmaları) gerçekleştirilebilir.

Bulgular doğrultusunda, eğitim politikalarının geliştirilmesi, okullarda sosyal medya okuryazarlığının artırılması, öğretmen ve velilere yönelik bilinçlendirme çalışmaları yürütülmesi ve öğrencilerin bilinçli sosyal medya kullanımına teşvik edilmesi önerilebilir.

Önerilerin hayata geçirilmesi, öğrencilerin hem akademik başarılarını hem de sosyal gelişimlerini destekleyerek daha sağlıklı bir dijital dünya oluşturmalarına katkı sağlayabilir.

KAYNAKLAR

Acar, S. ve Ünsal, N.Ö. (2017). Yeni medyada sosyal medya araçları ile iş edinimi platformları. *Electronic Journal of Vocational Colleges, 1,* 1-13.

Ajijola, S. (2023). A review on the impact of social media on societal development. *International Journal of Research and Innovation Social Sciences,7*(4), 861-868.

Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality, and behavior.* New York: McGraw-Hill Education.

Akay, B.T. ve Akgül, B. (2023). Sosyal medyanın toplumun alışveriş algısı üzerindeki etkileri. *Düşünce Dünyasında Türkiz Dergisi, 14*(66), 161-191.

Akın, A. (2007). *Öz-güven ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. ABÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi, 7*(2): 165-175.

Akıncı Vural, Z.B. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi Dergisi,20*(5), 3348-3382.

Aküzüm, C. ve Saraçoğlu, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 32,* 803-817.

Altınay Bor, H. (2018). *Ergenlerde sosyal medyaya yönelik tutum, sosyal medya kullanımında gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiler.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Argın, F.S. (2013). *Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının incelenmesi: Çekmeköy örneği.* Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Arnett, J. J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. *American Psychologist, 54*(5), 317-326.

Arslan, İ.K. ve Yavuz, A. (2020). Sosyal medyanın tüketici satın alma davranışları üzerindeki etkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi,4*(8), 151-170.

Ateş, A. (2020). Ateş (2020), *Öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygusunun akademik başarı üzerindeki rolü.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ayyıldız, P. (2020). *Ergenlerin sosyal medya tutumları ve özsaygıları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bahtiyar, M. (2021). Üniversite öğrencilerinde sosyal karşılaştırma, sosyal medya tutumu ve beden imgesi ilişkisinin incelemesi. *Journal of Teknology Adiction and Cyberbulling,8*(2),23-38.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control.* New York: W.H. Freeman.

Berk, L. E. (2018). *Development through the lifespan* (7th ed.). New York: Pearson.

Bilgin, N. (2017). *Sosyal psikoloji sözlüğü: kavramlar, yaklaşımlar.* Ankara: Sosyal.

Bilgin, O. (2017). Ergenlerin özgüven düzeyi ile yaşam amacı ve diğerleriyle olumlu ilişkiler arasındaki ilişki. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi,31*(2), 55-66.

Birinci, C.M. ve Terkan, R. (2023). İletişim aracı olan sosyal medyanın sosyal değişime kazandırdığı boyut. *Journal of Management The oryand Practices Research,4*(2), 180-195.

Boyd, D. (2008). Why youth social network sites: The role of networked publics in teenage social life. *Youth, Identity, and Digital Media*, 119-142.

Boyd, D. (2014). *It's complicated: The social lives of networked teens.* New Haven: Yale University.

Coskun, H. (2013). *Psikolojiye giriş.* İstanbul: Lisans.

Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi.

Çalışkan, M. ve Mencik, Y. (2015). Değişen dünyanın yeni yüzü sosyal medya. *Akademik Bakış Dergisi, 50*, 254-277.

Çark, Ö. (2021). Özgüven ve kariyer uyum yeteneklerinin bireysel gelişim inisiyatifi üzerindeki etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi,13*(3), 3222-3235.

Çelik, M. (2023). Sosyal medya kullanımının gastronomi turizmine etki düzeyi üzerine bir inceleme. *Journal of Recreation and Tourism Research,10*(4), 1-13.

Çiçek, İ. (2019). *Dijital çağda çocuk eğitimi.* Ankara: Eğitim.

Çoknaz, H. Yıldız, M. Erbil, E. ve Altıntaş, H. 82018). Lise öğrencilerinin öz güven düzeylerinin karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi,8*(1), 37-48.

Demirel, G. ve Düşünceli, B. (2023). Ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları ile bilinçli farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi,13*(1), 347-364.

Derman, A. (2008). *Eğitimde yeni yönelimler.* Ankara: Anı.

Dirik, K. (2016). *Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile öz-güven arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Doğan, İ. (2010). *Eğitim sosyolojisi.* Ankara: Nobel.

Doğan, İ.F. (2019). Algılanan sosyal destek ile yaşam tatmini ve özgüven ilişkisi: göçmenler üzerinde bir araştırma. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,12*, 586-606.

Düşünceli, Y. D. (2016). *Özel lise öğrencilerinin sosyal medya tutumları ile içedönüklük-dışadönüklük kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Düvenci, A. (2012). *Ağ neslinin internet kullanımı üzerindeki sosyal medya etkisinin sosyal sapma yaklaşımı ile incelenmesi.* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ellison, N. B., Steinfield, C. ve Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "friends:" Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication, 12*(4), 1143-1168.

Elsel, H. ve Onan, N. (2021). Ergenlerde benlik algısı ve sosyal medya tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Unika Sağlık Bilimleri Dergisi, 1*(3):129-143.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis.* New York: W.W. Norton & Company.

Erikson, E. H. (2004). *The complete works of Erik H. Erikson.* New York: W.W. Norton & Company.

Erkek, N.P. (2016). *Yatılı ve gündüzlü eğitim alan ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eti, H.S. (2022). The relationship between women's self-confidence and conspicuous consumption tendency on social media. *Journal of SocietyResearch,19*(46), 289-297.

Gencer, N. (2019). İmam hatip lisesi öğrencilerinin özgüven düzeyleri hakkında nicel bir analiz. *Bilimname Dergisi, 40*,407-440.

Greenacre, L., Tung, N.M. ve Chapman T. (2014) Self Confidence and the ability to influence. Academy *of Marketing Studies Journal,18*(2), 169-180.

Güney, M. ve Taştepe, T. (2020). Ergenlerde sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığı. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi,9*(2), 183-190.

Harter, S. (2012). *The construction of the self: Developmental and sociocultural foundations* (2nd ed.). New York: Guilford.

Hoşoğlu Kama, R. (2022). Level sosyal medya kullanma tutumu ve anne baba tutumunun akademik erteleme davranışını yordama gücü. *Online Journal of Technology Addiction&Cyberbullying, 9*(2), 86-105.

İlhan, A. ve Bardakçı, U.S. (2020). Analysis on the self-confidence of university students according to physical activity participation. *African Educational Research Journal,8*(1), 111-114.

Jan, M. Soomrro S. ve Ahmad N. (2017). Impact of social media on esteem. *European Scientific Journal,10,* 13- 23.

Jenkins, H. (2006). Convergence culture: Where old and new media collide. New York: New York University.

Kaplan, A. M. ve Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons, 53*(1), 59-68.

Karadağ, F. Ve Banar F.S (2022). Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık tutumu ile sosyal medya tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yeni Medya Dergisi,* 2,326-339.

Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi* (21. Basım). Ankara: Nobel.

Katırcı, E.K. ve Bulut, S. (2024). Sosyal medyanın çocuk ve ergenler üzerindeki etkileri: Bir literatür incelemesi. *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi, 9*(2), *125–144.*

Kaya, N. ve Taştan, N. (2020). Özgüven üzerine bir derleme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(2), 297-312.

Kıloğlu, N.T. (2021). *Sosyal medya kullanan genç yetişkinlerde beden algısı ve özgüven arasındaki ilişki.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Koç, A. ve Koç, S. (2023). Öğrencilerin sosyal medya tutumları ile sosyal medyanın değerler üzerindeki etkisi arasındaki ilişki. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi,56,* 410- 435.

Koçak, C, Metin, E. (2023). Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sosyal medya tutumu ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,10,* 48-71.

Kornblum, W. (2006). *Sociology in a changing world* (8th ed.). Wadsworth: Thomson.

Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N. ve Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin, 140*(4), 1073-1137.

Kul, R. (2019). *Sosyal medya kullanımının işgörenler üzerine etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kulaksızoğlu, A. (2019). *Ergenlik psikolojisi.* İstanbul: Remzi.

Mythily, S., Qiu, S. ve Winslow, M. (2008). Prevalence and correlates of excessive Internet use among youth in Singapore. *Annals of the Academy of Medicine, Singapore*, *37*(1), 9-14.

O'Keeffe, G. S. ve Clarke-Pearson, K. (2011). The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*, *127*(4), 800-804.

Otrar, M. ve Argın, F.S. (2014). Öğrencilerin sosyal medyada ilişkin tutumlarının kullanım alışkanlıkları bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi,3*(3), 1-13.

Özcan, M. ve Fırat, M. (2020). Ergenlerde olumsuz değerlendirilme korkusunun özgüven üzerine etkisinin incelenmesi. *Van Sağlık Bilimleri Dergisi,13*(3), 1-9.

Özdemir, E. (2021). *Üniversite öğrencilerinin özgüven düzeyleri ve sosyal destek algılarının incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özyazıcı, K. ve Emre, O. (2022). Ergenlerin sosyal medya kullanımı odağında öz-şefkatin rolünü anlamak. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi,6*(3), 875-898.

Parçal, K.F. (2018). *Ergenlerin sosyal anksiyete düzeyleri ile özgüven algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Pariser, E. (2011). *The filter bubble: What the Internet is hiding from you*.New York: Penguin.

Piaget, J. (1972). *The psychology of the child.* London: Basic.

Polat N. (2021). Sosyal medya bağımlılığı. https://www.iienstitu.com/blog/sosyal-medya-bagimliligi, sayfasından erişilmiştir.

Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, *9*(5), 1-6.

Roberts, D. F. ve Foehr, U. G. (2008). Trends in media use. *The Future of Children*, *18*(1), 11-37.

Roberts, D. F., Henriksen, L. ve Foehr, U. G. (2009). Adolescence, adolescents, and media**.** In R. L. Nabi & M. B. Oliver (Eds.), *The SAGE handbook of media processes and effects* (pp. 497-513). New York: Sage.

Rosenberg, M. (2005). *Society and the adolescent self-image.* New York: Princeton University.

Schouten, A. P., Valkenburg, P. M. ve Peter, J. (2007). Precursors and underlying processes of adolescents' online self-disclosure: Developing and testing an "Internet- attribute-perception" model. *Media Psychology*, *9*(1), 123-148.

Shek, D. T. L., Tang, V. M. Y. ve Lo, C. Y. (2008). Internet addiction in Chinese adolescents in Hong Kong: Assessment, profiles, and psychosocial correlates. *The Scientific World Journal*, *8*, 776-787.

Siddiqui, S. ve Singh, T. (2016). Social media its impact with positive and negative aspects. *International Journal of Computer Applications Technology and Research*,*5*(2), 71-75.

Subrahmanyam, K. ve Greenfield, P. M. (2008). Online communication and adolescent relationships. *The Future of Children*, *18*(1), 119-146.

Şeker, E. ve Irmak, T.Y. (2020). Ergenlerde risk alma davranışları: akran ve aile ilişkileri ile problem çözme becerisi. *Türk Psikoloji Yazıları,23*(46), 104-121.

Tartari, E. (2015). Benefits and risks of children and adolescents using social media. *European Scientific Journal, 11*(13), 321-332.

Tuncer, Ö., Atay, İ.M., Balcı, U.G., Tekgül, N. ve Öngel, K. (2014). Ergenlerde gözlük kullanımı ile özgüven arasındaki ilişki: basit kesitsel bir çalışma. *Tepecik Eğitim Hastanesi Dergisi, 24*(1), 1-6.

TÜİK (2024). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması.* Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

Türk, T. ve Kazan, H. (2019). Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özellikleri ile sosyal medya kullanım tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi; İstanbul ili Şişli ilçesi örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1*(1), 57-70.

Türkel, Z. ve Dilmaç, B. (2019). Ergenlerde sosyal medya kullanımı, yalnızlık ve yaşam doyumu arasındaki yordayıcı ilişkiler. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(1), 57-70.

Uysal, Erbay, (2020). Ergenlerde öfke ifade tarzları ve sosyal medya tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi, 6*(1), 63-75.

Uzunsakal E. ve Yıldız, D. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(1), 14-28.

Ünal, A.T. (2015). *Sosyal medya bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma.* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Valkenburg, P. M. ve Peter, J. (2009). Social consequences of the Internet for adolescents: A decade of research. *Current Directions in Psychological Science, 18*(1), 1-5.

Valkenburg, P., Beyens, I., Pouwels, J.L., Van Driel, I.I. ve Keijsers, L. (2021). Social media use and adolescents' self-esteem: Heading for a person specific media effects paradigm. *Journal of Communication,71*(1), 1-23.

We Are Social & Meltwater (2024). Türkiye dijital 2024. https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/HQTLP.pdf sayfasından erişilmiştir.

Wolak, J., Mitchell, K. J. ve Finkelhor, D. (2007). Unwanted and wanted exposure to online pornography in a national sample of youth Internet users. *Pediatrics, 119*(2), 247-257.

Yalçın, A. (2022). *7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin sosyal medya tutumları ile benlik saygıları ve akademik özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Yanar, E. (2015). *Ergenlerin sosyal medya tutumlarının kişisel gelişimleri üzerine etkileri.* Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yavuz, M. (2020). *Eğitimde dijital dönüşüm ve yeni nesil öğrenme modelleri.* Ankara: Nobel.

Yavuzer, H. (2013). *Çocuk psikolojisi.* İstanbul: Remzi.

Yavuzer, H. (2019). *Ergen psikolojisi.* İstanbul: Remzi.

Yıldırım, İ ve Haskan, Z. (2012). Şiddet eğilimi ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi, 37,* 163-164.

EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

1. Okulunuz:

( ) Fen Lisesi

( ) Sosyal Bilimler Anadolu Lisesi ( ) Anadolu Lisesi

( ) Anadolu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ( ) Anadolu İmam Hatip Lisesi

( ) Çok Programlı Anadolu Lise ( ) Özel Kolejler

2. Cinsiyetiniz?

( )Kadın ( )Erkek

3. Yaşınız?

( )14 ( )15 ( ) 16 ( )17 ( )18

4. Anne Öğrenim Düzeyi

( )Okur-yazar ( ) Okur-yazar değil ( ) İlkokul ( )Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite

( )Yüksek Lisans ( )Doktora

( )Diğer ……

5. Baba Öğrenim Düzeyi

( )Okur-yazar

( ) Okur-yazar değil ( ) İlkokul

( )Ortaokul ( ) Lise

( ) Üniversite

( )Yüksek Lisans ( )Doktora

( )Diğer ……

6. Kardeş Sayısı

( )Yok ( )1 ( ) 2-3 ( ) 4-6 ( ) 7 ve üzeri

7. Doğum Sırası

( ) İlk ( ) 2. ( ) 3. ( ) 4. ve daha sonraki

8. Sınıfınız?

( ) 9 ( ) 10 ( ) 11 ( ) 12

9.En sık kullandığınız sosyal ağ hangisidir?

()Facebook ()İnstagram ()Myspace ()Twitter ()YouTube ()Blogger

()Tik-Tok ( )Diğer (lütfen belirtiniz)……..

EK 2. Sosyal Medya Tutum Ölçeği

Aşağıdaki ifadelerin her birini dikkatlice okuduktan sonra, ifadeye ne ölçüde katıldığınızı gösteren sütuna ait olan ve ifadenin hizasında bulunan kutucuğun içini (**X**) şeklinde işaretleyiniz.		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Sosyal medya siteleri sayesinde arkadaşlarımın beni fark etmesini isterim.					
10	Öğretmenlerimin yazdıklarımı takip etmesi hoşuma gidiyor.					
17	Sosyal medya siteleri sayesinde düzenlenen etkinliklerden haberim olması hoşuma gidiyor.					
21	Arkadaşlarımın paylaşımlarım hakkında yorum yapmaları beni mutlu ediyor.					

EK 3. Özgüven Ölçeği

Bu anketlerden elde edilen sonuçlar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Sizden istenilen bu ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirmeniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koymanızdır. Her sorunun karşısında bulunan; (1) Hiçbir zaman (2) Nadiren (3) Sık sık (4) Genellikle ve (5) Her zaman anlamına gelmektedir. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız.

Özgüven Ölçeği		Hiçbir Zaman	Nadiren	Sık Sık	Genellikle	Her Zaman
1	Kendimi başarılı bir insan olarak görürüm.					
10	Aktif birisi olduğumu düşünürüm.					
17	Kendimle barışık bir insanım.					
21	Sorumluluk almaktan çekinmem.					

EK 4. Sosyal Medya Tutum Ölçeği İzin Belgesi

FerhatArgın 17Eki2022
17:16

Alıcı:ben

Merhabalar hocam,

Ölçeği ekteki makaleye atıf yaparak kullanabilirsiniz. Ölçek maddelerini ve değerlendirmeyi nasıl yapacağınızı gösteren dosyayı da mail ekinde bulabilirsiniz.

İyi çalışmalar dilerim...

Niltu< >,15Eki2022Cmt,19:07 tarihinde şunu yazdı:

Merhaba Sayın Hocam,
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim dalında yüksek lisans yapmaktayım. Doç. Dr. Aysel Tüfekci Akcan danışmanlığında yürüteceğim tez çalışmamda"Sosyal Medya Tutum Ölçeği" isimli ölçeğinizi kullanmayı istemekteyiz. Bu konudaki görüşünüz olumluysa, ölçeğinizin kendisi ile birlikte puanlamasını ve notlarını da göndermenizi rica ederim.

Saygılarımla,
Nilgün Tuğba UYGAR

EK 5. Özgüven Ölçeği İzin Belgesi

23Oca2023Pzt
23:22

AHMETAKIN

Alıcı:ben

Kullanabilirsiniz iyi çalışmalar.
Gönderen: Nil tu
Gönderildi:23Ocak2023Pazartesi
19:27 Kime: AHMET AKIN

Konu: Ölçek İzni

Merhaba Ahmet Hocam,

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Doç. Dr. Aysel Tüfekci danışmanlığında yürüteceğim tez çalışmamda ergenlerin özgüven düzeyleri ile sosyal medya kullanımları arasındaki ilişkiyi incelemeyi planlıyorum. Bu amaçla geliştirmiş olduğunuz "Özgüven Ölçeği"ni kullanmak istiyorum. Ölçeğin kullanımı için uygun görürseniz izninizi talep ediyorum. İzin vermeniz hâlinde, ölçek ve varsa puanlama ile ilgili elimde olması gerektiğini düşündüğünüz materyalleri bana ulaştırabilirseniz çok sevinirim.

Saygılarımla

EK 6. Araştırma Etik Kurul Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.07.2024-E.1002042

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-1002042 24.07.2024
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Nilgün Tuğba UYGAR'ın, Doç.Dr.Aysel TÜFEKCİ'nin** danışmanlığında yürüttüğü ***"Ergenlerin Sosyal Medya Tutumları ile Özgüven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi "*** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **09.07.2024** tarih ve **12** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2024 - 1139

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

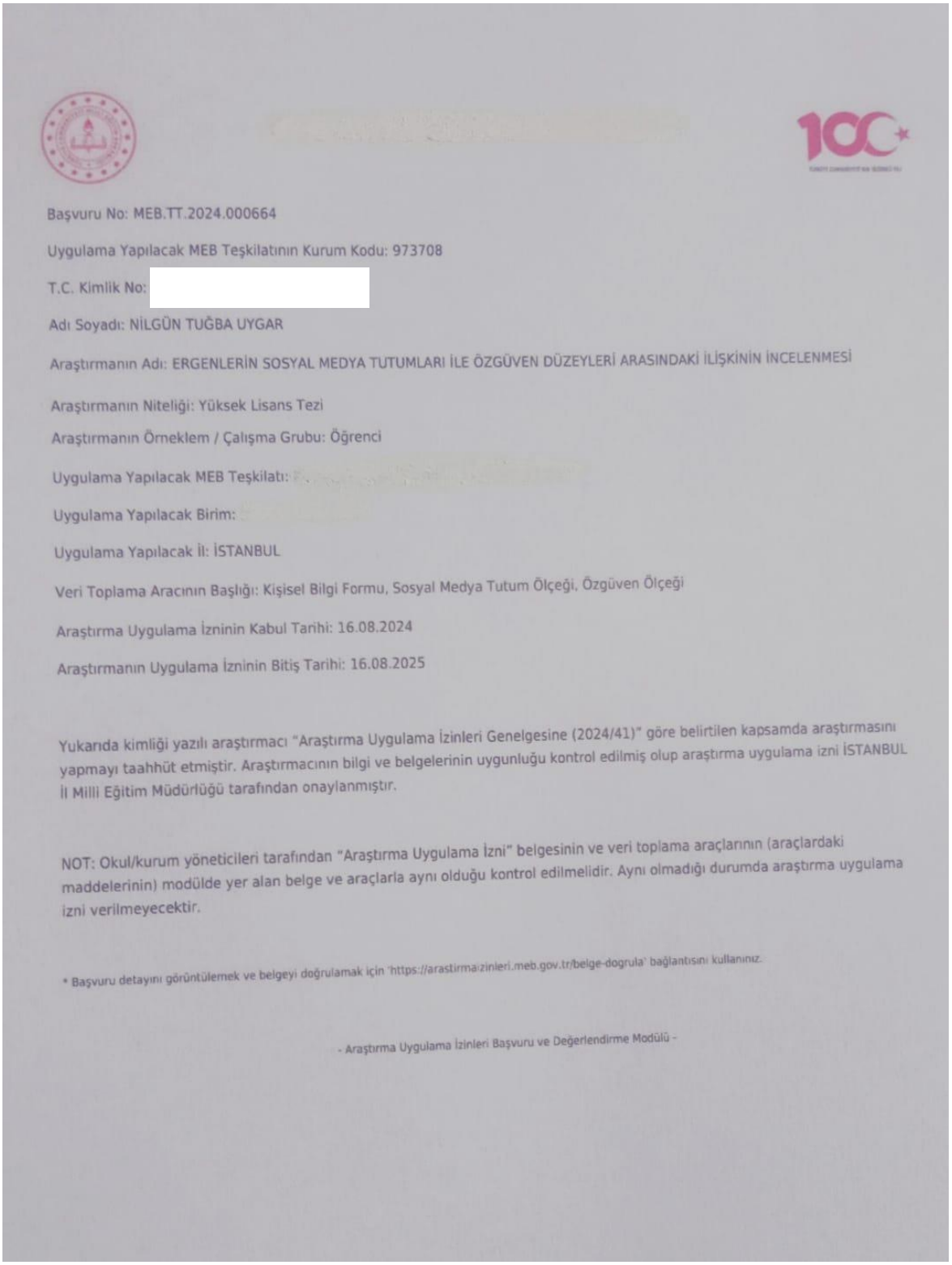
Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Doç. Dr. Aysel TÜFEKCİ

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 7. MEB İzin Belgesi

Başvuru No: MEB.TT.2024.000664

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 973708

T.C. Kimlik No:

Adı Soyadı: NİLGÜN TUĞBA UYGAR

Araştırmanın Adı: ERGENLERİN SOSYAL MEDYA TUTUMLARI İLE ÖZGÜVEN DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı:

Uygulama Yapılacak Birim:

Uygulama Yapılacak İl: İSTANBUL

Veri Toplama Aracının Başlığı: Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Medya Tutum Ölçeği, Özgüven Ölçeği

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 16.08.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 16.08.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni İSTANBUL İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için 'https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...